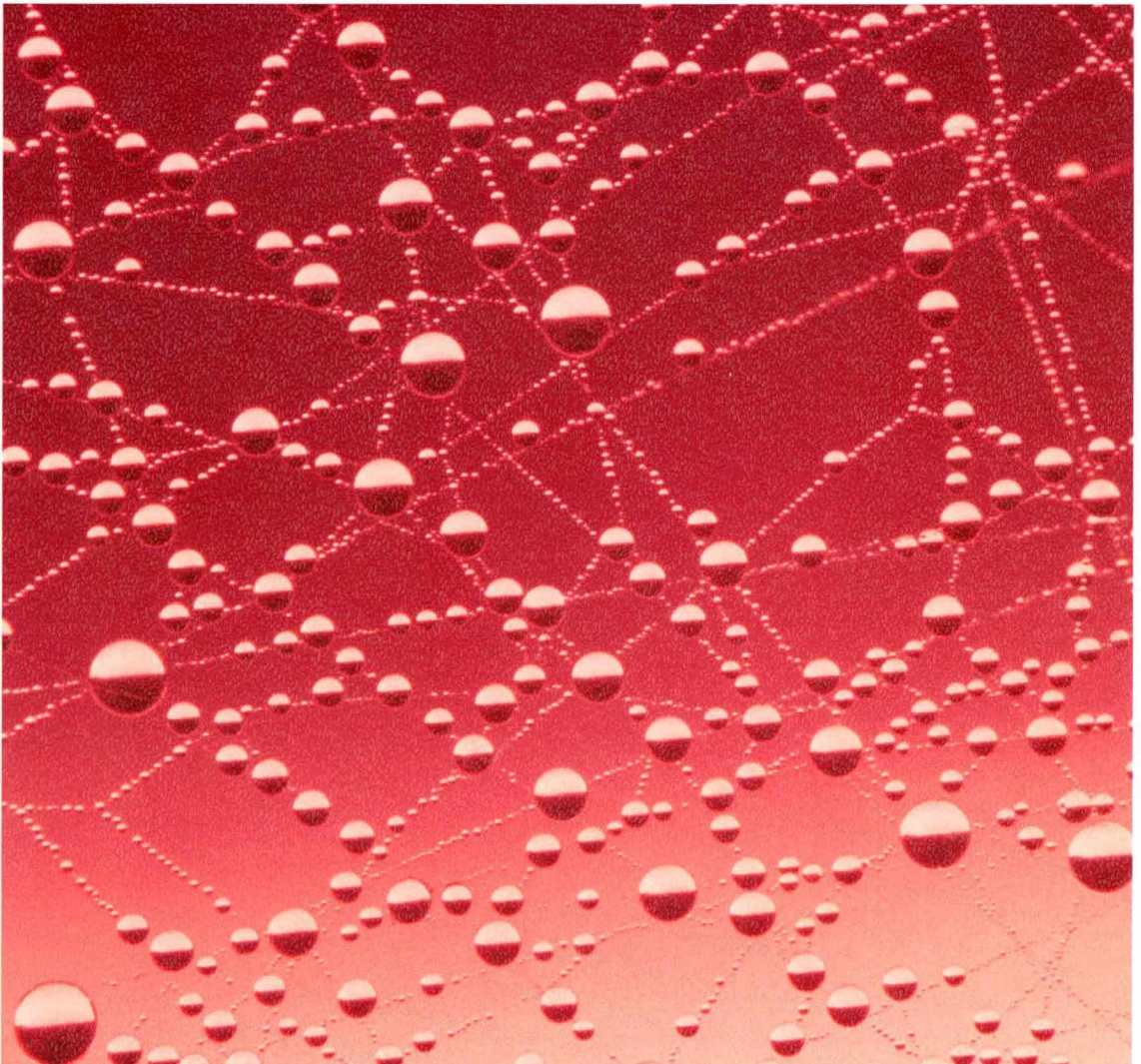

Yritysten kustantama henkilöstökoulutus vuonna 1999

Continuing Vocational Training Survey (CVTS2)

Yritysten kustantama henkilöstökoulutus vuonna 1999

Continuing Vocational Training Survey (CVTS2)

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

SVT

*Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland*

*Tarja Seppänen
Hannu Virtanen
(09) 17 341
aikuiskoulutus.tilastot@tilastokeskus.fi*

Kansikuva – Cover graphics: Fennopress Oy

© 2002 Tilastokeskus

*Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.
Quoting is encouraged provided Statistics Finland is acknowledged as the source.*

*ISSN 1236-4746
= Koulutus
ISBN 952-467-066-6*

Valopaino, Helsinki 2002

Esipuhe

Yritysten kustantama henkilöstökoulutus vuonna 1999 -tutkimus on yhteiseurooppalainen tutkimushanke, jonka rahoitti osittain EU-komissio.

Tutkimus toteutettiin yhtäaikaisesti, asetelmaltaan samanlaisena ja yhteinäisin tiedonkeruuvälinein kaikissa 15 Euroopan unionin jäsenmaassa sekä yhdeksässä yhteisön jäsenyyttä hakeneessa maassa ja Norjassa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa ensimmäistä kertaa kaikkia osanottajamaita koskevaa vertailukelpoista tietoa yritysten tarjoaman henkilöstökoulutuksen määrästä ja laadusta sekä henkilöstön ammattitaidon arviointiin ja kouluttamiseen liittyvistä käytännöistä.

Tutkimustiedot kerättiin vuonna 2000 ja tulokset kuvaavat yritysten koulutustoimintaa kalenterivuodella 1999. Tutkimus on jatkoa 12 Euroopan unionin jäsenmaassa vuonna 1994 tehdylle tutkimukselle ja tavoitteena on toistaa se jälleen vuonna 2005.

Tässä raportissa esitellään tutkimuksen päätuloksia: henkilöstöään koulutaneiden yritysten ja työnantajan kustantamaan koulutukseen osallistuneiden määrää ja osuutta, annetun koulutuksen määrää ja sisältöä sekä koulutuksen kustannuksia yrityksille. Pääosin tuloksia tarkastellaan Suomen näkökulmasta yrityksen kokoluokan ja toimialan mukaan, mutta keskeisiä tuloksia vertaillaan myös muiden EU-maiden tuloksiin.

Joitakin maavertailuja on jo julkaistu Eurostatin julkaisusarjassa *Statistics in Focus* (Theme: Population and Social Conditions). Suomen aineiston osalta raportointia pyritään jatkamaan vielä tämän julkaisun jälkeenkin.

Aineiston analysoinnista ja raportin kirjoittamisesta ovat vastanneet Tarja Seppänen ja Hannu Virtanen. Hankkeen suunnitteluun ja kansainväliseen koordinointiin osallistui Irja Blomqvist. Otoksen suunnittelusta ja estimoinnista vastasi Ismo Teikari. Aineiston keruun ja käsittelyn vaiheessa projekti-ryhmään kuuluivat lisäksi Airi Miettinen, Netta Mäki ja Marjatta Tenhunen.

Helsingissä elokuussa 2002

Riitta Harala
Tilastojohtaja

Sisältö

Esipuhe	3
Tiivistelmä	6
Tutkimuksen taustaa	8
Raportin sisältö	9
Kohdejoukko	10
1. Koulutusta järjestäneiden yritysten määrä	11
Neljä viidestä yrityksestä tarjonnut koulutusta	11
Kolme neljästä yrityksestä tarjonnut kurssikoulutusta	11
Suurissa yrityksissä koulutus yleisempää	13
Koulutus yleisempää palvelualoilla kuin teollisuudessa	13
Miksi koulutusta ei ollut järjestetty	15
2. Yritysten kustantamaan kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuminen	17
Palvelusektorin yrityksillä eniten koulutusta	19
Koulutusta eniten isojen yritysten henkilöstölle	20
Hieman enemmän koulutusta naisille	21
Eri ammattiryhmien koulutukseen osallistumisessa eroja	23
3. Yritysten kustantaman koulutuksen määrä	24
Suomessa koulutusta keskimäärin 3 päivää palkansaajaa kohti	24
Eniten koulutustunteja kuljetuksen ja liikenteen yritysten henkilöstöllä	25
Miehille ja naisille yhtä paljon koulutustunteja	26
Yli puolet koulutuspäivistä yritysten itse järjestämällä kurseilla	28
Isoilla yrityksillä eniten sisäistä koulutusta	30
4. Koulutuksen sisältö	31
Tietotekniikka ja henkilökohtaiset työelämän taidot yleisin koulutuksen sisältö	31
Teollisuudessa ja palvelualoilla eri sisältöistä koulutusta	33
5. Koulutuksen kustannukset	35
Kustannusten vaihtelut toimialojen välillä suuria	35
Palkat koulutuksen suurin kustannuserä	36
6. Koulutuksen suunnitelmallisuus	40
7. Koulutusrakenne ja henkilöstön kouluttaminen	42

Käsitteet	46
Tutkimusseloste	49
Taulukkoluettelo	53
Kuvioluettelo	54
Liitetaulukot	55

Tiivistelmä

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat yksityisen sektorin yritykset, joissa oli vuonna 1999 vähintään 10 työntekijää (pois lukien maa- ja metsätalous). Yhteensä tällaisia yrityksiä oli 13 451, joista otokseen poimittiin 3 100 yritystä. Tutkimukseen vastasi 1 708 yritystä ja tutkimuksen nettovastausosuudeksi tuli 57 prosenttia.

Kolme neljäsosaa suomalaisista yrityksistä oli järjestänyt kurssimuotoista henkilöstökoulutusta työntekijöilleen vuonna 1999. Kun mukaan otetaan myös muu koulutus (opastus työn ohessa, työkierto, itseopiskelu, konferenssit jne.) niin koulutusta kustantaneiden yritysten osuus nousee 82 prosenttiin. Palvelualojen yritykset olivat järjestäneet sekä kurssikoulutusta että muuta koulutusta hieman useammin kuin teollisuusalojen yritykset. Kaikki yli 250 työntekijän yritykset olivat järjestäneet henkilöstölleen kurssikoulutusta.

Puolet työntekijöistä, noin 507 000 palkansaajaa oli osallistunut kurssikoulutukseen tutkimusvuonna. Myös koulutukseen osallistumisen osuudessa palvelusektorin luvut olivat jonkin verran teollisuuden lukuja korkeammat. Yritysten henkilöstömäärän noustessa myös osallistumisosuudet koulutukseen nousivat johdonmukaisesti.

Työnantajan kustantamaa koulutusta kertyi vuonna 1999 keskimäärin kolme päivää (18 tuntia) palkansaajaa kohden. Teollisuuden ja palvelusektorin välillä oli vain vähän eroa koulutustuntien määrässä, mutta tarkemmalla jaotelulla toimialojen erot tulivat varsin selkeiksi.

Naiset olivat osallistuneet koulutukseen hieman yleisemmin kuin miehet, mutta koulutustuntien määrässä palkansaajaa kohden ero oli vain vähäinen – naisilla 17 tuntia ja miehillä 18 tuntia.

Koulutuksen kolme keskeisintä sisältöä olivat tietotekniikkaan ja tietokoneen käyttöön, työelämän henkilökohtaisiin taitoihin sekä tuotantoon ja tekniikkaan liittyvä koulutus. Nämä koulutusalat kattoivat lähes puolet kaikista vuoden 1999 kurssikoulutustunneista. Palvelualalla kaksi yleisintä koulutusala olivat myynti ja markkinointi sekä tietotekniikka. Teollisuudessa koulutuksen sisältönä olivat yleisimmin suunnittelu, tuotanto ja tekniikka sekä työelämän henkilökohtaiset taidot.

Kaikkiaan kurssimuotoisen koulutuksen koulutuskustannukset olivat noin 760 euroa palkansaajaa kohden. Kustannukset vaihtelivat runsaasti toimialoittain, mutta toimialasektorien välillä ero oli vain vähäinen.

Koulutukseen osallistuneiden palkkakustannukset muodostavat suurimman yksittäisen kustannuserän, 47 prosenttia koulutuskustannuksista. Palkkiot koulutuksen järjestäjille muodostivat noin kolmanneksen koulutuksen kustannuksista.

Koko kehikkojoukon tasolla koulutuskustannukset muodostivat 2,4 prosenttia yritysten työvoimakustannuksista. Tässäkin vaihtelu toimialojen välillä oli melko suurta. Suurissa yrityksissä sekä koulutuksen kustannukset työntekijää kohden että koulutuskustannusten osuus henkilöstökuluista olivat selvästi pieniä yrityksiä korkeammalla tasolla.

Suomalaiset yritykset kouluttavat henkilöstöään Euroopan mittakaavassa kohtuullisen aktiivisesti. Kurssikoulutusta järjestäneiden yritysten osuus oli Suomessa Euroopan neljänneksi korkein. Koulutukseen osallistuneiden osuudella ja koulutustuntien määrällä palkansaajaa kohti mitattuna Suomi sijoittuu kolmen kärkimaan joukkoon – edellä ovat vain Ruotsi ja Tanska. Koulutuskustannusten suhteen suomalaisten yritysten panostus on hyvää eurooppalaista keskitasoa.

Tutkimuksen taustaa

Väestön kouluttautuminen, elinikäinen oppiminen sekä henkilöstökoulutukseen osallistuminen on noussut keskeiseksi painopisteeksi Euroopan unionin tavoitteissa. Suuntaviivat koulutuksen suunnittelun ja seurannan kehittämiseksi luotiin Lissabonin kokouksessa 2000. Jäsenmaille asetettiin velvoite kehittää kattava ja yhtenäinen elinikäistä oppimista koskeva strategia, jonka avulla jäsenmaat kehittävät koulutusjärjestelmiään nuorten ja aikuisten työllistyvyyden, sopeutumiskyvyn ja ammattitaidon parantamiseksi (OPM¹). Osana tätä tavoitetta EU päätti toteuttaa toista kertaa yritysten henkilökoulutusta käsittelevän tutkimuksen (Continuing Vocational Training Survey - CVTS2). Jäsenmaiden lisäksi tutkimukseen osallistui 10 muuta Euroopan valtiota.

Nopeiden teknologisten, organisaatio- ja rakennemuutosten aikana on tärkeää, että työntekijät pysyvät kehityksen mukana ja että yritysten kilpailukyky säilyy, työpaikat saadaan turvattua ja uusia luotua. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa eri osanottajamaista vertailukelpoista tietoa, jonka pohjalta voidaan arvioida koulutustarpeita eri aloilla. Tulosten perusteella elinkeinoelämä ja julkinen valta voivat paremmin suunnitella työhön ja ammattiin liittyvän koulutuksen kehittämistä ja kohdentamista. Uutta tietoa tarvitaan, jotta voitaisiin keskustella tarvittavista toimenpiteistä yrityksissä, valtionhallinnossa ja yhteistyökumppanien piirissä.

Tutkimus on jatkoa vuoden 1993 henkilöstökoulutusta selvittävään tutkimukseen, joka toteutettiin silloisissa 12 EU-maassa. Vuotta 1999 koskeneen tutkimuksen sisällön suunnittelussa, menetelmissä ja aineiston käsittelyssä pyrittiin hyödyntämään aikaisemmat kokemukset ja korjaamaan aiemmat ongelmat mittareiden sekä tulosten yleistettävyyden suhteen.

Yritysten henkilöstökoulutus -tutkimuksen lomakkeella oli kysymyksiä mm. yritysten henkilöstölleen kustantaman koulutuksen määrästä, kohdentumisesta henkilöstöryhmiin, pääasiallisesta sisällöstä ja kustannuksista. Lisäksi lomakkeella kartoitettiin muutamilla laadullisilla mittareilla yritysten koulutusstrategioita ja mm. koulutuksen esteitä.

Tiedot tutkimukseen kerättiin keväällä ja kesällä 2000 ja tiedot koskevat kalenterivuotta 1999. Tiedonkeruumenetelmänä oli pääosin postikysely, jota vastaamisen helpottamiseksi ja vastausosuuden kohottamiseksi täydennettiin puhelin- ja käyntihaastattelulla. Suomessa vastausosuudeksi muodostui 57 prosenttia, mitä muihin EU-maihin verrattuna voidaan pitää varsin hyvänä.

1 Opetusministeriö, Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän muistio, 3:2002, s. 6

Työntekijöiden osallistumista aikuiskoulutukseen yleensä ja henkilöstökoulutukseen erityisesti on Tilastokeskuksessa jo aiemmin selvitetty henkilö-pohjaisessa Aikuiskoulutustutkimuksessa (vuosina 1980, -90, -95 ja 2000). Lisäksi muutamien Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen kysymysten pohjalta on tehty henkilöstökoulutustilastoa työnantajan tukemaan koulutukseen osallistumisesta vuodesta 1982 alkaen. Edellä mainituista henkilö-pohjaisista haastattelututkimuksista voidaan tuottaa osallistumisen volyymitietoja väestötasolla, mutta yritys- ja toimialatarkastelulle nämä aineistot asettavat rajoituksia. Lisäksi esimerkiksi koulutukseen osallistumisen kustannuksia ei henkilö-pohjaisilla tutkimuksilla ainakaan vielä ole lainkaan mitattu.

Yritysten näkökulmasta henkilöstökoulutukseen osallistumista ja yritysten koulutustarpeita ovat selvittäneet aikaisemminkin mm. Teollisuuden ja Työnantajain keskusliitto (TT) ja Palvelutyönantajat (PT). Kattavaa, kaikki toimialat käsittävää yrityksiin kohdennettua henkilöstökoulutustutkimusta ei kuitenkaan ole aikaisemmin Suomessa toteutettu. Osallistumisastetta ja koulutuspäiviä koskevan määrällisen tiedon lisäksi tässä tutkimuksessa yritettiin selvittää yksityiskohtaisemmin myös henkilöstökoulutuksen kustannuksia.

Raportin sisältö

Ensimmäisessä luvussa käsitellään koulutuksen ja eri koulutusmuotojen järjestämisen yleisyyttä yritystasolla. Tulokset kuvaavat sitä, kuinka moni yritys tai kuinka suuri osuus yrityksistä kustansi henkilöstölleen jotakin henkilöstökoulutusta vuonna 1999. Luvusta kaksi alkaen tarkastelu rajoittuu kurssimuotoiseen koulutukseen, josta yrityksiltä kysyttiin tarkemmat osallistumista ja koulutuksen määrää koskevat tiedot.

Toisessa luvussa kuvataan sitä, kuinka työnantajan kustantama koulutus kohdentui henkilöstöön. Tässä luvussa määrätiedot kertovat koulutukseen osallistuneiden palkansaajien määrästä tai palkansaajien osuudesta. Pääosin tulokset on suhteutettu koko tutkimuskehikon henkilöstömäärään, mutta niitä voidaan tarkastella myös suhteessa koulutusta järjestäneiden yritysten henkilöstöön.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan koulutuksen määrää koulutustunteina tai -päivinä. Koulutukseen osallistumisen määrää kuvaavat tiedot on yleensä suhteutettu koko tutkimuskehikon palkansaajien määrään.

Neljännessä luvussa käsitellään millaista vuonna 1999 järjestetty kurssimuotoinen henkilöstökoulutus oli sisällön mukaan.

Viidennessä luvussa käsitellään kurssimuotoisen koulutuksen kustannuksia – kustannusten määrää eri kustannuslajeittain sekä kustannusten osuutta henkilöstökustannuksista.

Kuudennessa luvussa tarkastellaan koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen laadullisia mittareita sekä koulutussuunnittelun ja koulutuksen järjestämisen yhteyksiä.

Seitsemännessä luvussa vedetään yhteen keskeisiä koulutusaktiivisuuden tunnuslukuja ja pohditaan yritysten koulutusrakenteen ja toimialan merkitystä koulutuksen järjestämisen taustatekijänä.

Kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat kaikki vähintään 10 työntekijän yritykset, joita vuonna 1999 oli 13 451. Näistä tutkimuksen otokseen poimittiin 3 100 yritystä. Tutkimus kattoi yksityisen sektorin toimialat lukuunottamatta maaja metsätaloutta.

Tutkimuskehikkoon kuuluvissa yrityksissä oli vuonna 1999 reilu miljoona (1 012 000) palkansaajaa. Kun palkansaajien määrä vuosikeskiarvona mitattuna vuonna 1999 oli 1 975 000 henkilöä, niin tämän tutkimus kattaa 51 prosenttia koko työmarkkinakentästä. Julkinen sektori, valtio ja kunnat sekä kaikki alle 10 työntekijän yritykset jäivät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

1. Koulutusta järjestäneiden yritysten määrä

Neljä viidestä yrityksestä tarjonnut koulutusta

Koulutus laajasti ymmärrettyä käsitti tässä tutkimuksessa muodollisen kurssikoulutuksen lisäksi erilaiset suunnitellut koulutus-, opastus- ja harjoittelujaksot, suunnitellut oppimisjaksot työkierron tai koulutuskomennusten avulla, oppimisryhmiin tai laatupiireihin osallistumisen, itseopiskelun ja etäopiskelun sekä kouluttautumiseen tähtäävät konferenssit, luennot ja seminaarit. Tällaista koulutusta tarjosi henkilöstölleen 82 prosenttia yrityksistä. Toimialoittain jotain koulutusta tarjonneiden yritysten osuus vaihteli 70:stä 100 prosenttiin. Oppisopimuskoulutusta ei tässä tutkimuksessa luettu mukaan.

Yleisimmin yritykset tarjosivat henkilöstölleen perinteistä kurssimuotoista koulutusta. Näiden yritysten osuus oli 75 prosenttia. Kurssikoulutusta järjestäneiden yritysten osuus vaihteli toimialoittain hotelli- ja ravintola-alan 53 prosentista rahoitus- ja vakuutusalan 92 prosenttiin.

Kolme neljästä yrityksestä tarjonnut kurssikoulutusta

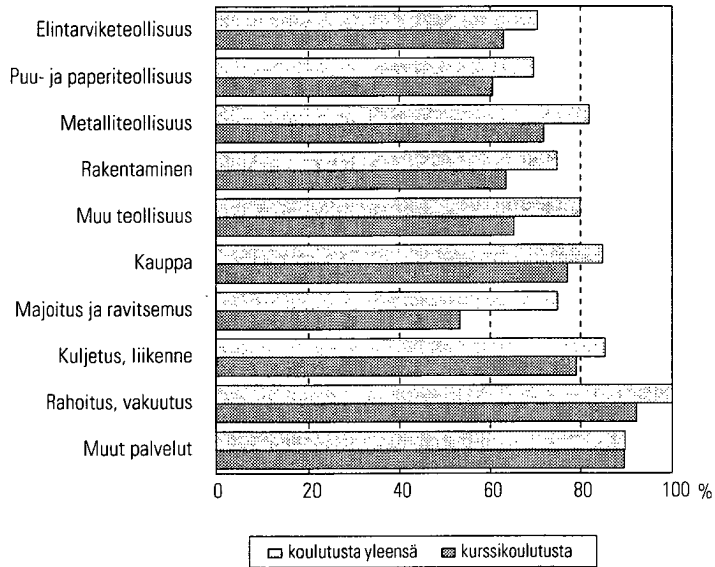
Eniten koulutusta yleensä sekä kurssikoulutusta olivat järjestäneet rahoitus- ja vakuutustoiminnan alalla toimivat yritykset. Vähiten kurssikoulutusta tällä toimialajaottelulla tarkasteltuna olivat tarjonneet majoitus- ja ravitsemusalan yritykset. Tarkemmalla toimialajaottelulla toimialojen erot tulevat selkeämmiksi.

Suomessa sekä koulutusta yleensä että kurssikoulutusta tarjonneita yrityksiä oli enemmän kuin EU-maissa keskimäärin². Tässä on huomattava, että osuudet eivät vielä kerro suoraan järjestetyn koulutuksen määrästä. Koulutusyritykseksi edellä olevissa luvuissa lasketaan sellaiset yritykset, jotka ovat järjestäneet koulutusta edes vähän, vaikka vain yhden päivän kurssikoulutusta.

Tässä raportissa käytetty toimialaluokitus on supistettu 10-luokkaiseksi siten, että tarkastelussa on sekä teollisuuden että palvelualojen keskeiset päätoimialat. Tarkempia tuloksia 20-luokkaisella toimialajaotuksella on julkaisun liitetaulukkoissa (s. 57–64). Tässä käytetyn luokituksen muodostamisperiaate on kuvattu luvussa Käsitteet (s. 46).

2 Kaikki EU-maat olivat mukana tutkimuksessa. Raportointivaiheessa puuttuivat kuitenkin Ranskan, Iso-Britannian, Italian ja Kreikan luvut. EU-keskiarvoissa on mukana myös Norja.

Kuvio 1.1 Koulutuksen järjestäminen vuonna 1999 toimialoittain (%)

Taulukko 1.1 Kurssimuotoista koulutusta järjestäneiden yritysten osuus ja määrä toimialan mukaan

Toimiala	Yrityksiä yhteensä		Koulutusta järjestäneitä yrityksiä	
	kpl	%	kpl	%
Teollisuus				
Elintarviketeollisuus	341	63,0	215	
Puu- ja paperiteollisuus	1 065	60,5	644	
Metalliteollisuus	1 746	71,9	1 255	
Rakentaminen	1 722	63,5	1 095	
Muu teollisuus	789	65,3	516	
Palvelut				
Kauppa	2 901	77,1	2 238	
Majoitus ja ravitsemus	573	53,3	306	
Kuljetus, liikenne	1 072	79,0	848	
Rahoitus, vakuutus	359	92,2	331	
Muut palvelut	2 882	89,6	2 584	
Yhteensä	13 451	74,6	10 030	

Yksityisellä sektorilla oli tutkimusvuonna vajaat 14 000 yritystä, joissa oli vähintään 10 työntekijää. Kurssikoulutusta kustantaneita yrityksiä oli siten noin 10 000. Palvelualojen yrityksistä 81 prosenttia ja teollisuuden aloilla 66 prosenttia oli tarjonnut kurssikoulutusta.

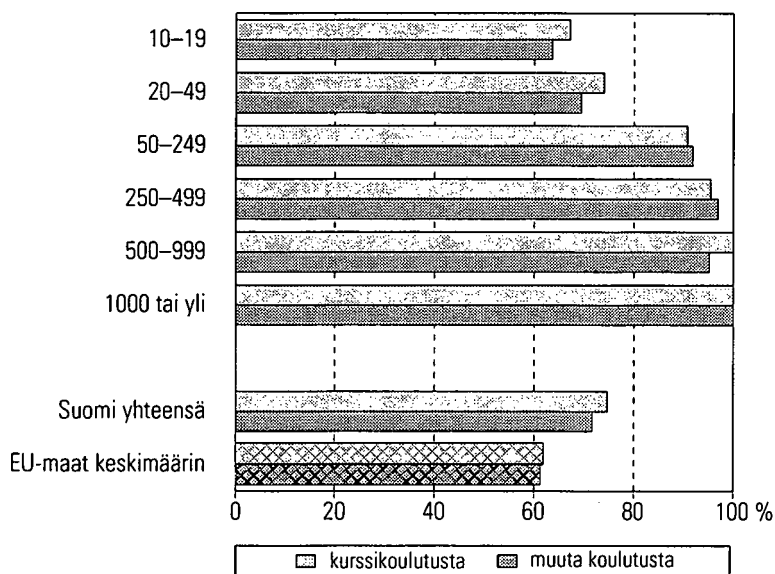
Suurissa yrityksissä koulutus yleisempää

Koulutuksen järjestämisen yleisyys on suoraan suhteessa yrityksen kokoon. Pienimmissä työpaikoissa kurssikoulutusta oli järjestänyt 67 prosenttia yrityksistä, kun taas vähintään 500 työntekijän yrityksistä tällaista koulutusta kustansivat kaikki.

Suomessa muita koulutusmuotoja järjestetään lähes yhtä yleisesti kuin kurssejakin. Kokonaisuudessaan kurssikoulutusta järjestäneiden yritysten osuus ja muuta koulutusta järjestäneiden osuudet olivat EU-maissa keskimäärin jokseenkin samalla tasolla.

Kurssikoulutuksen jälkeen yleisintä Suomen yrityksissä oli osallistuminen seminaareihin ja konferensseihin. Palvelualoilla kaksi kolmesta oli järjestänyt tällaista koulutusta ja teollisuuden aloilla vajaat puolet yrityksistä.

Kuvio 1.2 Yrityksistä koulutusta järjestäneitä henkilöstömäärän mukaan

Koulutus yleisempää palvelualoilla kuin teollisuudessa

Eri koulutusmuotojen järjestäminen on yleisempää palvelusektorilla kuin teollisuuden toimialoilla, lukuun ottamatta suunniteltuja oppimisjaksoja työkierron, työntekijävaihtojen tai koulutuskomennusten avulla.

Seminaareissa ja konferensseissa käyminen oli yleisintä rahoitus- ja vakuutus toiminnan alalla sekä muissa palveluissa, kuten kurssikoulutuskin. Vähiten konferenssiosallistumista raportoitiin rakentamisessa sekä elintarviketeolli-

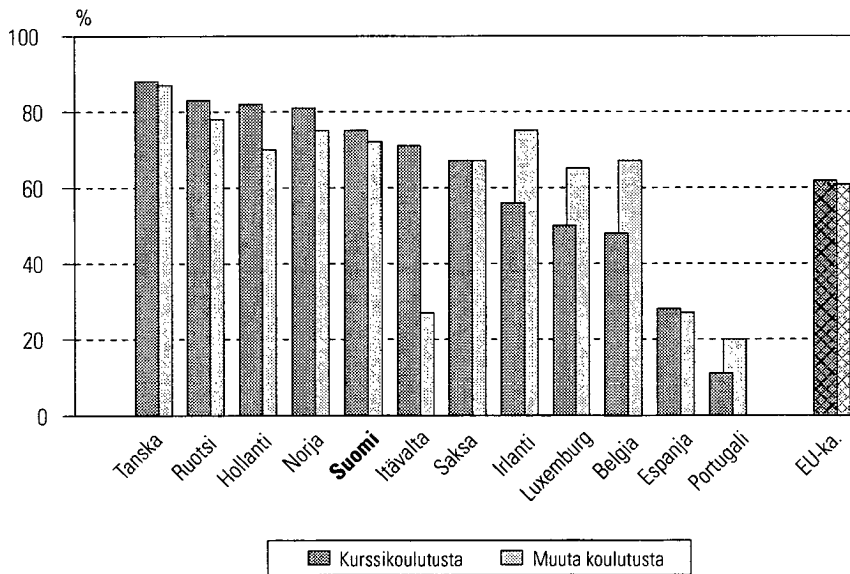
suudessa. Itseopiskelu mainittiin yhtenä koulutusmuotona yleisimmin rahoitus- ja vakuutustoiminnan yrityksissä sekä keskimääräistä useammin kaupan, muiden palveluiden ja metalliteollisuuden yrityksissä.

Taulukko 1.2 Eri koulutusmuotojen järjestäminen toimialasektorin mukaan

Koulutusmuoto	Teollisuus	Palvelut	Kaikki
Järjestetty henkilöstökoulutusta vuonna 1999:	76,5	86,7	82,4
Kurssikoulutusta	65,8	81,0	74,6
Muuta koulutusta,	63,2	77,7	71,6
<i>josta</i>			
- Konferensseissa, workshopeissa, luennoilla ja seminaareissa saatu opetus	47,1	66,7	58,5
- Itseopiskelu ja etäopiskelu	30,0	46,6	39,6
- Suunnitellut koulutus-, opastus- tai harjoittelujaksot työn ohessa	35,9	41,3	39,0
- Suunnitellut oppimisjaksot työkierron, työntekijävaihtojen tai koulutuskomennusten avulla	22,6	20,0	21,1
- Osallistuminen oppimisryhmiin ja laatupiireihin	14,5	17,4	16,2

Pohjoismaat ja Hollanti ovat kärjessä kun tarkastellaan yritysten koulutusaktiivisuutta sen mukaan, kuinka suuri osuus yrityksistä oli järjestänyt kurssikoulutusta henkilöstölleen. Nämä maat ovat myös samanlaisia siinä suhteessa, että muuta koulutusta oli niissä järjestetty hiukan harvemmin kuin kurssimuotoista koulutusta. Itävalta sijoittuu EU-keskiarvon yläpuolelle kurs-

Kuvio 1.3 Yrityksistä koulutusta järjestäneitä EU-maissa ja Norjassa

sikoulutuksen kustantamisessa, mutta muun koulutuksen järjestäminen oli siellä taas selvästi keskimääräistä harvinaisempaa.

Irlannissa, Luxemburgissa ja Belgiassa profiili oli erilainen – näissä maissa muuta koulutusta oli tarjonnut suurempi osa yrityksistä kuin kurssikoulutusta. Espanjassa ja Portugalissa koulutusta tarjonneiden yritysten osuus oli kummallakin mittarilla selvästi muita maita alhaisempi.

Tilanne on jonkin verran muuttunut vuodesta 1994, jolloin edellinen vastaava EU-tutkimus tehtiin. Koulutusta järjestettiin EU-maissa vuonna 1999 yleisemmin kuin vuonna 1994. Saksassa koulutusta järjestäneiden yritysten osuus oli laskenut vuodesta 1994, mutta sielläkin kurssikoulutuksen kustantaneiden yritysten osuus oli kasvanut. Silloisista jäsenvaltioista Tanskassa, Saksassa ja Irlannissa järjestettiin koulutusta yleisimmin.

Hollannissa sekä koulutusta järjestäneiden yritysten osuus että koulutukseen osallistuneiden työntekijöiden osuus on noussut huomattavasti vuodesta 1994. Vertailu vuoden 1994 tuloksiin ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Vuotta 1999 koskeva tutkimus toteutettiin asetelmaltaan ja tiedonkeruuvälineiltään huomattavasti yhtenäisemmin kuin edellinen tutkimus. Myös vastausaktiivisuus uuteen tutkimukseen oli monissa maissa selkeästi aikaisempaa parempi. Suomi, Ruotsi, Norja ja Itävalta eivät silloin olleet tutkimuksessa mukana.

Miksi koulutusta ei ollut järjestetty

Vajaa viidennes (18 %) yrityksistä ei ollut järjestänyt minkäänlaista koulutusta henkilöstölleen vuonna 1999. Näiltä yrityksiltä kysyttiin syitä, miksi koulutusta ei vuonna 1999 järjestetty. Yleisimmin vastauksissa mainittiin, ettei tällaista tarvetta ollut, koska työntekijöiden taidot vastaavat yrityksen tarpeita.

Vajaa puolet vastanneista yrityksistä mainitsi syynä sen, että on palkattu uusia työntekijöitä, joilla jo on tarvittava ammattitaito. Työpaineet ja kiireet koettiin esteenä koulutuksen järjestämiselle joka neljännessä yrityksessä. Ammatillinen peruskoulutus sai tunnustusta, kun reilu viidesosa vastaajista katsoi sen antavan riittävän valmiuden työssä tarvittavan ammattitaidon kehittämiseen. Koulutuksen korkeat kustannukset kouluttamisen esteenä mainitsi vain kuusitoista prosenttia vastaajista.

Kaupan alalla ja elintarviketeollisuudessa korostettiin tavallista enemmän koulutuksen kustannuksia. Rakennusalalla sekä erityisesti muissa palveluissa henkilöstön kiire mainittiin tavallista yleisemmin syynä sille, että koulutusta ei ollut järjestetty. Metalliteollisuuden, kuljetuksen ja liikenteen sekä muiden palvelujen yrityksissä arveltiin yleisimmin, että koulutustarjontaa ei ollut, koska palkatun henkilöstön ammattitaito vastaa jo työn vaatimuksia. Elintarviketeollisuudessa nousivat muita enemmän esille koulutuksen kustannukset sekä vaikeus arvioida yrityksen koulutustarpeita.

Taulukko 1.3 Syyt siihen, että yritys ei järjestänyt koulutusta vuonna 1999

Asia	Teollisuus %	Palvelut %	Kaikki %
Työntekijöiden tämänhetkiset taidot vastaavat yrityksen tarvetta	65,4	78,0	70,9
On palkattu työntekijöitä, joilla on tarvittava ammattitaito	53,6	53,9	53,7
Työntekijät liian kiireisiä: ei aikaa koulutukseen	26,3	28,5	27,2
Ammatillinen peruskoulutus antaa riittävän valmiuden ammattitaidon kehittämiseen	23,5	20,0	22,0
Henkilöstökoulutuksen kustannukset liian korkeat yritykselle	12,3	20,7	16,0
On vaikea arvioida yrityksen tarpeita henkilöstökoulutuksen suhteen	9,2	5,1	7,4
Henkilöstökoulutukseen investoitiin hiljattain, ei tarvetta vuonna 1999	3,9	2,3	3,2
Jokin muu syy	11,0	9,7	10,5

Yrityksen koko ei systemaattisesti erotellut työpaikkoja koettujen koulutuksen esteiden suhteen. Tämä johtui osin myös siitä, että käytännössä kysymykseen vastasi vain alle 250 työntekijän yrityksiä, koska suuremmista lähes kaikki olivat järjestäneet jotakin koulutusta.

Vastaajat saattoivat merkitä useita koulutuksen esteitä. Sen vuoksi taulukon sarakeprosentit eivät summaudu 100:aan. Tulokset eivät myöskään välttämättä kerro siitä, että yleisimmin mainitut esteet olisivat juuri tärkeimpiä ja merkittävimpiä esteitä koulutuksen järjestämiselle, koska perusteita ei vastatessa asetettu järjestykseen.

Koulutuksen järjestämisen esteiden perusprofiili oli myös muissa Euroopan maissa jokseenkin samansuuntainen.

Kysymys kohdennettiin vain niille yrityksille, jotka eivät olleet järjestäneet henkilöstökoulutusta vuonna 1999. Vastanneiden määrä oli toimialoittain tarkasteltuna sen vuoksi varsin pieni. Kiinnostavaa olisikin kohdistaa kysymys kaikille yrityksille, sillä erilaisia esteitä koulutuksen järjestämiselle toki voi olla, vaikka koulutusta tutkimusvuonna olisi järjestettykin.

2. Yritysten kustantamaan kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuminen

Tästä luvusta alkaen tuloksia tarkastellaan pääosin kurssikoulutuksen osalta. Koulutuksessa olleiden määrää, koulutustunteja, koulutuksen järjestäjiä, koulutusala ja koulutuksen kustannuksia kysyttiin tutkimuksessa ainoastaan kurssimuotoisesta koulutuksesta.

Yksityisellä sektorilla toimivien yritysten henkilöstöstä puolet osallistui kurssimuotoiseen koulutukseen. Kun tutkimuskehikkoon kuuluvissa yrityksissä oli vuonna 1999 noin miljoona (1 012 000) palkansaajaa, niin 50 prosenttia merkitsee hieman yli puolta miljoonaa koulutuksessa ollutta työntekijää. Tutkimus kattoi yksityissektorin toimialoilla toimivat vähintään 10 työntekijän yritykset (lukuun ottamatta maa- ja metsätaloutta), joita Suomessa tutkimusvuonna oli vajaa 14 000. Julkinen sektori, valtio ja kunnat, ei ollut mukana tutkimuksessa.

Kun tarkastellaan kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuneiden osuutta pelkästään koulutusta tarjonneiden yritysten henkilöstöstä niin osuudeksi saadaan 54 prosenttia. Luku on vain hiukan suurempi kuin osallistuneiden osuus suhteutettuna kaikkiin palkansaajiin. Ero johtuu siitä, että kantaluovusta ovat jääneet pois yritykset, jotka eivät järjestäneet kurssikoulutusta. Eron vähäisyyden taustalla taas on se, että koulutuksen tarjoaminen oli yleisempää suurissa yrityksissä, jotka kattavat lukumääräänsä huomattavasti suuremman osuuden kaikkien yritysten henkilöstöstä. Kurssimuotoista koulutusta järjesti 75 prosenttia yrityksistä. Näissä yrityksissä oli kuitenkin 92 prosenttia koko tutkimuskehikon henkilöstömäärästä.

Suomen raportoinnissa osuudet ja määrät on yleensä suhteutettu koko tutkimuskehikon palkansaajien määrään. Näin pyritään kuvaamaan koko yrityskentän koulutusaktiivisuutta ja kaikkien työntekijöiden mahdollisuuksia osallistua koulutukseen. Sen sijaan joissakin Eurostatin raporteissa kantaluovuksi on otettu vain koulutusta järjestäneiden yritysten henkilöstö ja tällöin tunnusluvut kuvaavat pelkästään koulutusyritysten koulutustoimintaa.

Yritykset järjestivät kurssikoulutuksen lisäksi myös muuta henkilöstökoulutusta, esim. konferensseja, luentoja, seminaareja, itse- ja etäopiskelua, työn ohessa tapahtuvia koulutusjaksoja, erilaisia suunniteltuja oppimisjaksoja ja -ryhmiä sekä laatupiirejä.

Koulutukseen osallistuneita ja koulutustunteja koskevat tiedot kerättiin ai-noastaan kurssimuotoisesta koulutuksesta, joka on yleisin yritysten järjestämä henkilöstökoulutuksen muoto. Muista henkilöstökoulutuksen järjestämis-muodoista on erittäin vaikeaa, jopa mahdotonta tuottaa tarkkoja osallistunei-den tai saatujen koulutustuntien lukumäärätietoja.

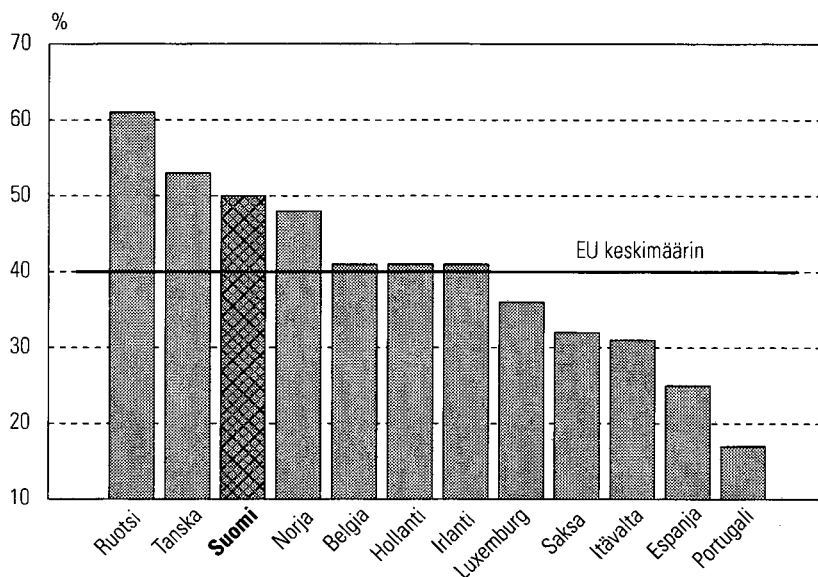
Oheiseen taulukkoon on kerätty tunnuslukuja Euroopan maista. Maat on laitettu järjestykseen taulukon toisen sarakkeen mukaan. EU-maissa (ml. Norja) yritykset järjestivät kurssimuotoista koulutusta keskimäärin 40 prosen-tille kaikkien yritysten henkilöstöstä. Eniten koulutusta järjestivät Pohjois-maat, joista Ruotsi sijoittuu kärkeen. Ruotsalaisyritysten henkilöstöstä 61 prosenttia osallistui koulutukseen. Suomi sijoittui 50 prosentin osallistu-misosuudellaan kolmen eniten koulutusta järjestäneen maan joukkoon. Vähi-ten koulutusta järjestivät portugalilaiset yritykset, joiden henkilöstöstä alle viidesosa osallistui koulutukseen.

Taulukko 2.1 Koulutusta järjestäneiden yritysten ja koulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus EU-maissa (ml. Norja)

	Koulutusta järjestäneitä yrityksiä %	Osallistuneiden osuus	
		kaikista työntekijöistä %	koulutusta järjestäneiden yritysten työntekijöistä %
Ruotsi	83	61	63
Tanska	88	53	55
Suomi	75	50	54
Norja	81	48	53
Belgia	48	41	54
Hollanti	82	41	44
Irlanti	56	41	52
Luxemburg	50	36	48
Saksa	67	32	36
Itävalta	71	31	35
Espanja	28	25	44
Portugali	11	17	45
EU keskimäärin	62	40	49

Koulutuksen järjestämisessä erottuu erilaisia maakohtaisia profiileja. Poh-joismaissa sekä koulutusta järjestäneiden yritysten osuudet että osallistunei-den työntekijöiden osuudet ovat huipputasoa. Itävallassa ja Saksassa puoles-taan koulutusta järjestäneiden yritysten osuus on suhteellisen suuri (71 % ja 67 %), mutta samanaikaisesti palkansaajien osallistumisosuus on suhteellisen matalalla tasolla - koulutukseen osallistui alle kolmasosa näiden maiden yri-tysten henkilöstöstä.

Kuvio 2.1 Yritysten kustantamaan koulutukseen osallistuneiden osuus kaikista palkansaaajista EU-maissa (ml. Norjassa)

Portugalissa vain noin joka kymmenes yritys järjesti koulutusta ja vajaa viidesosa osallistui koulutukseen suhteutettuna koko tutkimuskehikon henkilöstömäärään. Myös Espanjan luvut jäävät näin laskettuna varsin alhaisiksi.

Vertailun vuoksi taulukkoon 2.1. otettiin mukaan myös koulutukseen osallistuneiden osuus laskettuna koulutusta tarjonneiden yritysten henkilöstöstä (oikeanpuoleisin sarake). Näin tarkasteltuna maiden väliset erot tasoittuvat huomattavasti, mikä tarkoittaa, että koulutusta tarjonneissa yrityksissä erot koulutukseen osallistumismahdollisuuksissa ovat vähäisemmät. Esimerkiksi Portugalissa koulutukseen osallistuneiden osuus nousee 45 prosenttiin, mikä on melko lähellä mukana olevien Euroopan maiden keskimääräistä tasoa (49 %). Kuitenkin Portugalin vastaava osuus palkansaaajaa kohden laskettuna on alle puolet EU:n keskiarvosta. Myös koulutusyritysten henkilöstöön suhteutettuna Ruotsi oli osallistuneiden osuudessa edelleen kärjessä ja seuraavina muut Pohjoismaat.

Palvelusektorin yrityksillä eniten koulutusta

Palvelusektorilla toimivat yritykset (majoitus ja ravitsemus, kuljetus ja liikenne, rahoitus ja vakuutus sekä muut palvelut) järjestivät keskimääräistä enemmän koulutusta henkilöstölleen. Poikkeuksen muodostaa kaupan ala, jossa työntekijöiden osallistumisosuus oli hieman alle keskiarvon. Kaikkiaan palvelusektorin yritykset järjestivät koulutusta keskimäärin 54 prosentille alan yritysten henkilökunnasta.

Taulukko 2.2 Kurssikoulutukseen osallistuneet palkansaajat toimialan mukaan

Toimiala	Yrityksiä N	Koulutukseen osallistuneet hlöä	Osallistuneiden osuus %
Teollisuus	5 663	220 600	46,2
Elintarviketeollisuus	341	20 900	55,6
Puu- ja paperiteollisuus	1 065	78 300	48,5
Metalliteollisuus	1 746	66 600	46,0
Rakentaminen	1 722	25 200	34,7
Muu teollisuus	789	29 500	48,2
Palvelut	7 788	286 600	53,6
Kauppa	2 901	67 300	47,5
Majoitus ja ravitsemus	573	25 700	61,5
Kuljetus, liikenne	1 072	80 100	60,6
Rahoitus, vakuutus	359	24 500	54,6
Muut palvelut	2 882	89 000	51,2
Yhteensä	13 451	507 200	50,1

Teollisuuden toimialoilla eniten henkilöstölleen järjesti koulutusta elintarviketeollisuus, joka kustansi 56 prosentille henkilöstökoulutusta. Keskimäärin teollisuussektorilla työnantajan kustantamaan koulutukseen oli osallistunut 46 prosenttia palkansaajista.

Vähiten työnantaja kustansi koulutusta rakennusallalla, jonka henkilöstöstä noin kolmasosa osallistui kurssimuotoiseen koulutukseen.

Koulutusta eniten isojen yritysten henkilöstölle

Mitä isompi on yrityksen henkilöstömäärä, sitä paremmat mahdollisuudet henkilöstöllä on päästä työnantajan kustantamaan koulutukseen. Alle 50 työntekijän yrityksissä koulutusta kustannettiin alle 40 prosentille henkilöstöstä. Kaikkein isoimmissa, vähintään 1000 työntekijän yrityksissä, koulutusta annettiin runsaalle 60 prosentille henkilöstöstä.

Taulukko 2.3 Kurssikoulutukseen osallistuneet palkansaajat yrityksen henkilöstömäärän mukaan

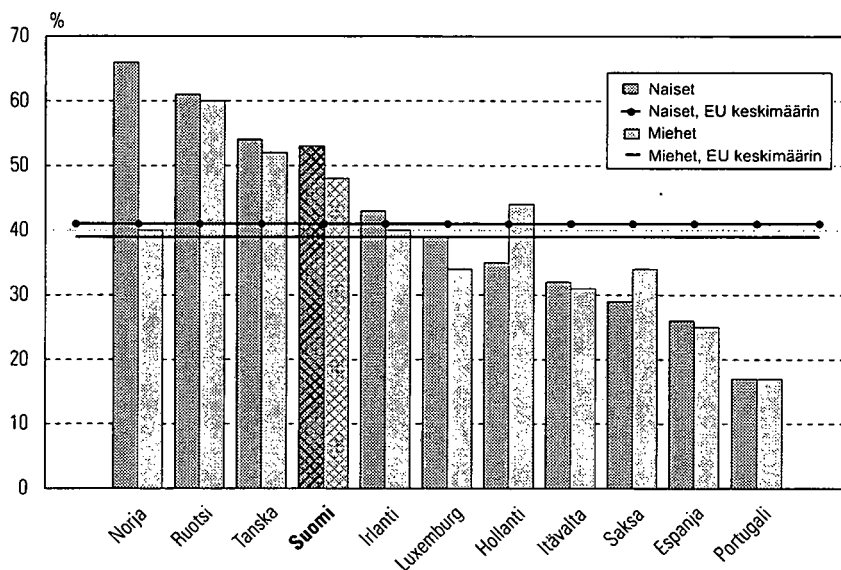
Henkilöstön lukumäärä	Yrityksiä N	Koulutukseen osallistuneet hlöä	Osallistuneiden osuus %
10–19 henkeä	6 348	32 900	39,0
20–49 henkeä	4 215	46 800	38,0
50–249 henkeä	2 352	92 600	41,2
250–499 henkeä	272	44 700	47,4
500–999 henkeä	140	51 900	52,1
1000 tai enemmän	124	238 300	61,7
Kaikki	13 451	507 200	50,1

Hieman enemmän koulutusta naisille

Sukupuolten välillä ei Suomessa ollut suuria eroja koulutukseen osallistumisessa. Yritykset kustansivat hieman enemmän koulutusta naisille kuin miehille – naisista koulutukseen osallistui 54 prosenttia ja miehistä 48 prosenttia.

Tilanne oli vastaava EU-maissa, joissa yritysten järjestämään koulutukseen osallistui 41 prosenttia naisista ja 39 prosenttia miehistä. Poikkeuksen muodostaa Norja, jossa työnantaja kustansi selvästi enemmän koulutusta naisille kuin miehille. Hollannissa puolestaan yritykset kouluttivat miehiä enemmän kuin naisia: miehistä koulutukseen osallistui 44 prosenttia ja naisista 35 prosenttia.

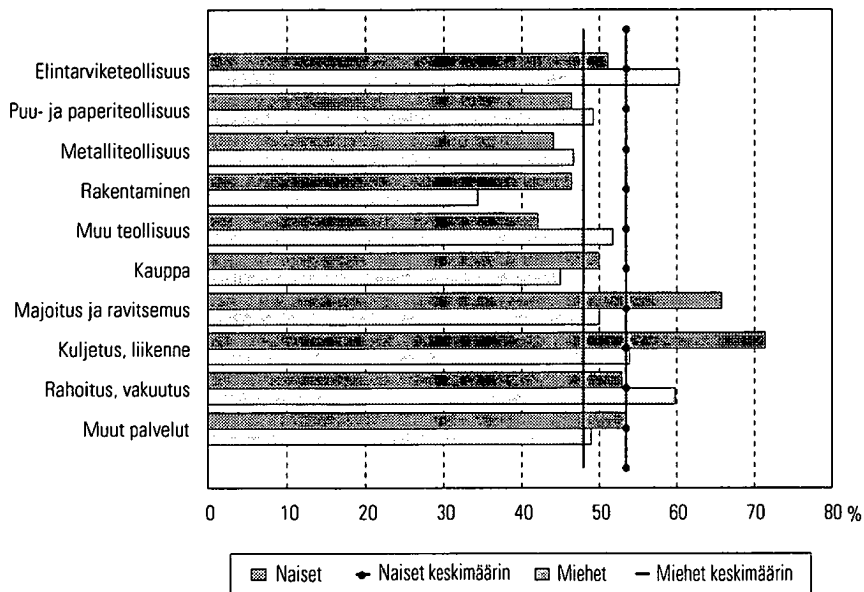
Kuvio 2.2 Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen mukaan EU-maissa (ml. Norja)

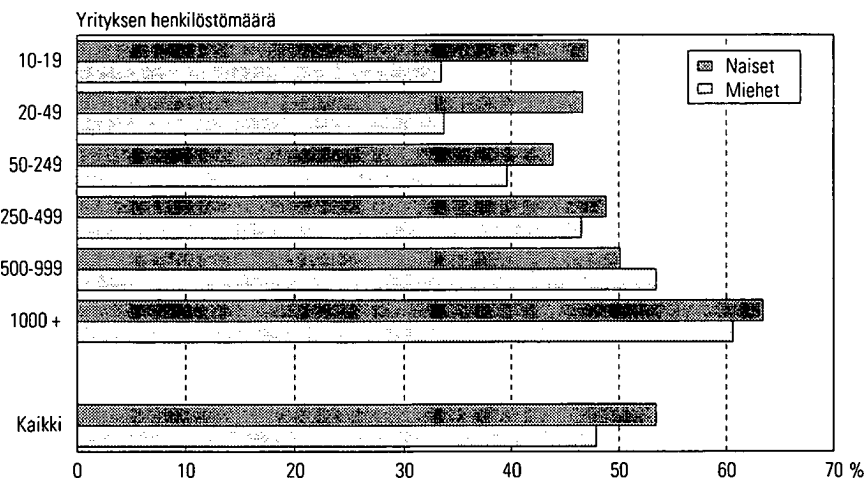
Suomessa rahoituksen ja vakuutuksen sekä muun teollisuusalojen yritykset järjestivät miehille jonkin verran enemmän koulutusta kuin naisille. Sen sijaan kuljetuksen ja liikenteen sekä majoituksen ja ravitsemuksen alojen yritykset kustansivat naisille huomattavasti miehiä enemmän koulutusta. Erot miesten ja naisten osallistumisosuudessa eivät kuitenkaan yleisesti olleet merkittäviä.

Yritykset voidaan luokitella henkilöstön määrää koskevien tietojen avulla mies- ja naisemmistöisiksi. Miesvaltaisiksi laskettiin yritykset, joiden henkilöstöstä vähintään kaksi kolmasosaa oli miehiä. Vastaavasti tuotettiin tieto naisvaltaisuudesta. Yrityksistä 54 prosenttia oli miesenemmistöisiä, 23 prosenttia oli naisemmistöisiä ja lopuissa yrityksistä sukupuolirakenne oli tasainen.

Kuvio 2.3 Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen ja yrityksen toimialan mukaan

Kuvio 2.4 Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen ja yrityksen koon mukaan

Yrityksen sukupuolirakenne ei juurikaan näytä vaikuttavan sukupuolten koulutukseen osallistumiseen. Miehistä koulutukseen osallistui alle 50 prosenttia huolimatta siitä oliko yritys mies/naisvaltainen. Vastaavasti naisista koulutukseen osallistui noin puolet sekä mies- että naisvaltaisissa yrityksissä.

Pienissä yrityksissä erot koulutukseen osallistumisessa sukupuolten välillä ovat selvemmat kuin suurissa yrityksissä. Pienissä yrityksissä (10-49 henkeä) naiset osallistuivat aktiivisemmin koulutukseen kuin miehet. Oheisen kuvion mukaan ainoastaan toiseksi suurimmassa kokoluokassa yritykset järjestivät miehille koulutusta jonkin verran enemmän kuin naisille.

Eri ammattiryhmien koulutukseen osallistumisessa eroja

Eri ammattiryhmien osallistuminen koulutukseen vaihtelee jonkin verran. Yritysten antamien tietojen perusteella kahdella ammattiryhmällä – toimisto-, palvelu- ja myyntityöntekijät sekä johtajat ja erityisasiantuntijat – näytti olleen muita paremmat mahdollisuudet päästä koulutukseen. Lähes 60 prosentilla yrityksistä koulutukseen osallistui toimisto-, palvelu- ja myyntityöntekijöistä vähintään 40 prosenttia. Lähes puolessa yrityksistä johtajista ja erityisasiantuntijoista koulutukseen osallistui vähintään 40 prosenttia.

Luvut perustuvat vastaajien arvioihin ja ovat lähinnä suuntaa antavia eri henkilöstöryhmien mahdollisuuksista päästä työnantajan kustantamaan henkilöstökoulutukseen. Vain harvoissa yrityksissä koulutukseen osallistumista tilastoidaan näin tarkalla tasolla.

Tutkimuksessa ei kysytty tietoja yrityksen henkilöstön ammattirakenteesta. Tästä seuraa, että taulukon lukuja on vaikea suhteuttaa yritystasolle. Korkeakin osuus jonkin yrityksessä pienen ammattiryhmän kohdalla saattaa merkitä vain muutaman henkilön osallistumista koulutukseen. Toisaalta taas 0 prosenttia voi merkitä myös sitä, että ao. ammattiryhmää ei yrityksessä edes ole.

Taulukko 2.4 Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus ammattiryhmittäin

Ammattiryhmä	Osallistujien osuus					Yhteensä
	0 %	1–10 %	11–20 %	21–40 %	41–100 %	
Johtajat ja erityisasiantuntijat	26,3	14,5	3,2	9,1	46,9	100,0
Muut asiantuntijat	45,4	6,8	6,8	4,7	36,3	100,0
Toimisto-, palvelu- ja myyntityöntekijät	11,0	14,2	7,3	10,0	57,6	100,0
Rakennus-, korjaus-, valmistus-, prosessi- ja kuljetus- ym. työntekijät	44,9	15,5	9,0	7,7	23,0	100,0

3. Yritysten kustantaman koulutuksen määrä

Suomessa koulutusta keskimäärin 3 päivää palkansaajaa kohti

Suomessa yritykset järjestivät kurssimuotoista koulutusta keskimäärin 18 tuntia eli noin 3 päivää jokaista palkansaajaa kohden. EU-maissa (ml. Norja) yritykset kustansivat koulutusta keskimäärin 14 tuntia työntekijää kohti. Eniten koulutustunteja palkansaajaa kohti laskettuna järjestivät Pohjoismaat ja Irlanti. Vähiten koulutustunteja palkansaajille kertyi Portugalissa, Saksassa ja Itävallassa, keskimäärin alle 10 tuntia työntekijää kohti.

Pohjoismaat olivat omaa luokkaansa kun tarkastellaan yritysten tarjoamaan koulutukseen osallistuneiden osuutta ja ne olivat Euroopan kärkipäätä myös koulutustuntien määrässä palkansaajaa kohti.

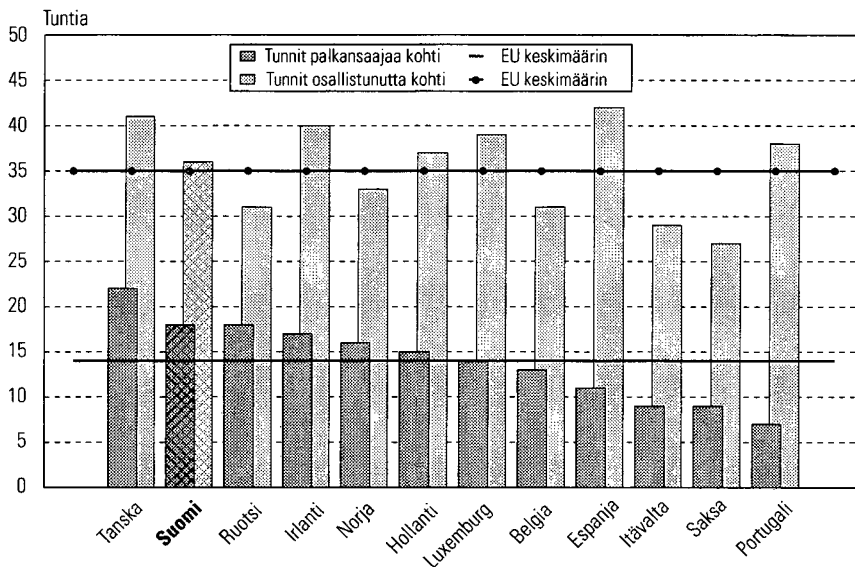
Portugalissa, Saksassa, Itävallassa ja Espanjassa sekä yritysten kustantamaan koulutukseen osallistuneiden osuus että yritysten kustantamien koulutustuntien määrä työntekijää kohti oli alle EU-keskiarvon.

Maiden väliset erot vaihtelevat runsaasti riippuen siitä, onko koulutuksen määrä suhteutettu kaikkiin palkansaajiin vai pelkästään koulutusta saaneisiin. Taulukon keskimmaisessä sarakkeessa (sekä kuvion 3.1. tummissa pylväissä)

Taulukko 3.1 Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sekä koulutustuntien määrä palkansaajaa ja koulutukseen osallistujaa kohden EU-maissa (ml. Norja)

	Osallistuneiden palkansaajien osuus %	Koulutustunteja palkansaajaa kohti	koulutukseen osallistunutta kohti
Tanska	53	22	41
Ruotsi	61	18	31
Suomi	50	18	36
Irlanti	41	17	40
Norja	48	16	33
Hollanti	41	15	37
Luxemburg	36	14	39
Belgia	41	13	31
Espanja	25	11	42
Itävalta	31	9	29
Saksa	32	9	27
Portugali	17	7	38
EU keskimäärin	40	14	35

Kuvio 3.1 Koulutustunteja palkansaajaa kohden ja koulutukseen osallistunutta kohden EU-maissa (ml. Norja)

koulutustunnit on suhteutettu kaikkiin palkansaajiin, joten ne kertovat vertailukelpoisesti eri Euroopan maiden panostuksesta henkilöstökoulutukseen palkansaajaa kohden.

Taulukon oikeanpuoleisin sarake kertoo yritysten panostuksesta niihin, jotka ovat jo läpäisseet koulutukseen pääsyn seulan. Tuntien määrä on suhteutettu vain niihin, jotka olivat osallistuneet koulutukseen. Osallistuneiden osuus vaihtelee Portugalin 17 prosentista Ruotsin 61 prosenttiin, mutta näillä kurseilla osallistuneilla keskimääräinen koulutustuntien määrä vaihtelee maittain suhteellisen vähän – Saksan 27 tunnista Espanjan 42 tuntiin.

Eniten koulutustunteja kuljetuksen ja liikenteen yritysten henkilöstöllä

Suomessa eniten koulutustunteja, keskimäärin 24 tuntia palkansaajaa kohti, kustansivat kuljetuksen ja liikenteen alan yritykset. Rahoituksen ja vakuutuksen, metalliteollisuuden ja muiden palvelujen alojen yritykset järjestivät koulutusta noin 20 tuntia. Vähiten koulutustunteja kustansivat elintarviketeollisuuden, kaupan, majoituksen ja ravitsemuksen sekä muun teollisuuden alojen yritykset.

Tilanne jonkin verran muuttuu, kun tarkastellaan koulutustunteja koulutukseen osallistunutta kohti. Eniten koulutustunteja, keskimäärin 43 tuntia, järjestivät metalliteollisuuden yritykset koulutukseen osallistunutta kohti. Keskimääräistä enemmän koulutustunteja kustansivat myös rakentamisen,

Taulukko 3.2 Koulutustunteja palkansaajaa kohden ja koulutukseen osallistunutta kohden toimialan mukaan

Toimiala	Koulutustunteja palkansaajaa kohti	koulutukseen osallistunutta kohti
Teollisuus	16,8	36,3
Elintarviketeollisuus	10,1	18,1
Puu- ja paperiteollisuus	17,0	35,0
Metalliteollisuus	19,6	42,6
Rakentaminen	14,5	41,9
Muu teollisuus	16,3	33,7
Palvelut	18,8	35,1
Kauppa	12,4	26,0
Majoitus ja ravitsemus	12,6	20,5
Kuljetus, liikenne	23,8	39,2
Rahoitus, vakuutus	20,5	37,5
Muut palvelut	21,4	41,9
Kaikki	17,9	35,6

muiden palvelujen sekä rahoituksen ja vakuutuksen toimialojen yritykset koulutukseen osallistuneelle henkilöstölle. Vähiten koulutustunteja oli elintarviketeollisuuden, majoituksen ja ravitsemuksen sekä kaupan toimialojen yritysten koulutukseen osallistuneella henkilöstöllä.

Koulutustunneilla tarkasteltuna teollisuuden ja palvelualan ero on vähäisempi kuin ero koulutukseen osallistuneiden osuuksissa. Teollisuussektorilla toimivat yritykset järjestivät koulutusta keskimäärin 17 tuntia ja palvelusektorilla toimivat yritykset noin 19 tuntia palkansaajaa kohden. Koulutukseen osallistunutta kohti laskettuna panostus oli vielä tasaisempaa – teollisuussektorilla tunteja kertyi 36 ja palvelusektorilla tunti vähemmän.

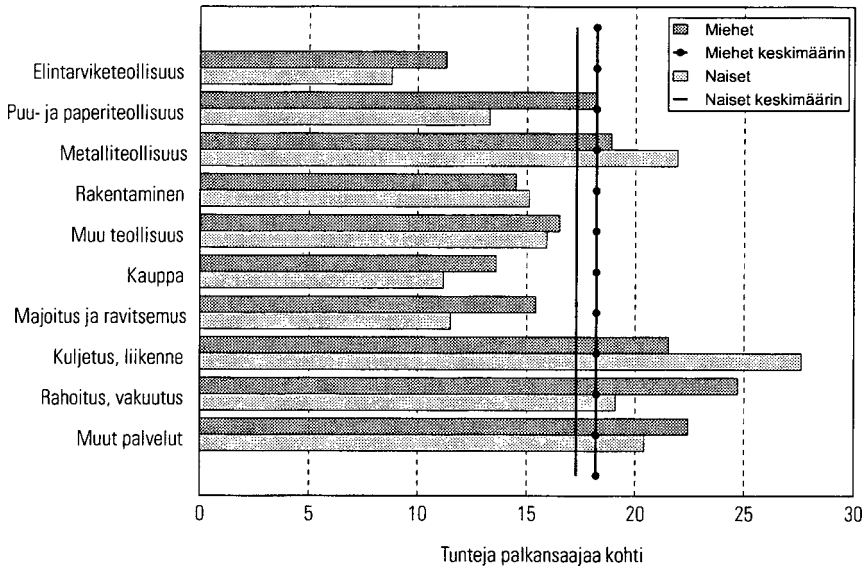
Miehille ja naisille yhtä paljon koulutustunteja

Yritykset kustansivat koulutustunteja suurin piirtein yhtä paljon miehille kuin naisille. Yritykset järjestivät koulutusta miestyöntekijää kohti keskimäärin 18 tuntia ja naistyöntekijää kohti 17 tuntia.

Rahoituksen ja vakuutuksen alan yritykset tarjosivat miehille keskimäärin päivän enemmän koulutusta kuin naisille. Myös puu- ja paperiteollisuuden sekä majoituksen ja ravitsemuksen alan yritykset järjestivät miehille runsaat puoli päivää koulutusta enemmän kuin naisille. Elintarviketeollisuus järjesti miehille noin puoli päivää enemmän koulutusta kuin naisille.

Kuljetuksen ja liikenteen alan yritykset puolestaan kustansivat naisille noin päivän enemmän koulutusta kuin vastaavissa yrityksissä työskenteleville miehille. Myös metalliteollisuuden yrityksissä työskennelleet naiset saivat noin puoli päivää enemmän koulutusta kuin miehet.

Kuvio 3.2 Koulutustunteja palkansaajaa kohden toimialan ja sukupuolen mukaan

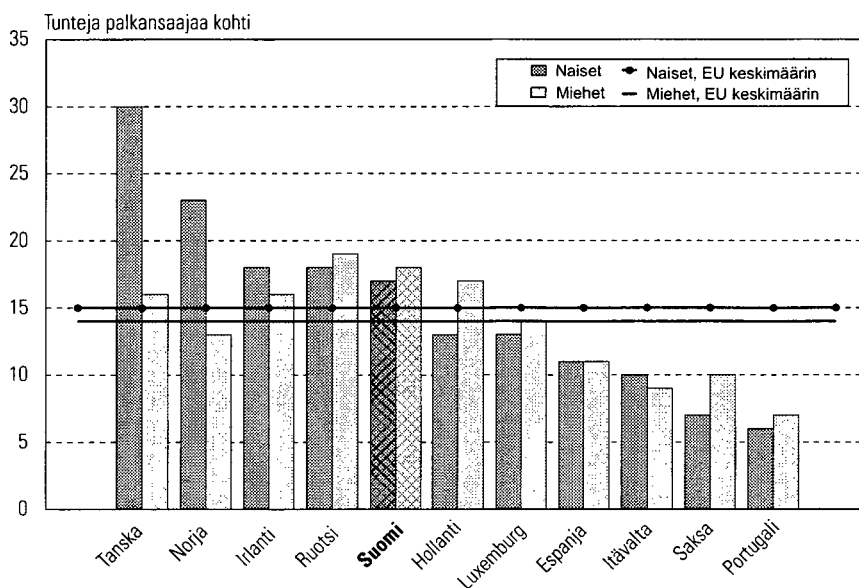
Palkansaajaa kohti laskettuna miesten ja naisten saaman koulutuksen eroa oli vain yksi tunti. Sen sijaan kun katsotaan tunteja koulutukseen osallistunutta kohti sukupuolten välillä oli eroja. Koulutukseen osallistuneet miehet saivat koulutusta keskimäärin 38 tuntia ja naiset 32 tuntia eli noin päivän vähemmän.

Miesvaltaisessa puu- ja paperiteollisuudessa miehet saivat koulutusta naisia enemmän, mutta miesvaltaisessa metalliteollisuudessa sen sijaan naiset saivat koulutusta miehiä enemmän. Palvelusektorin miesvaltaisella kuljetuksen ja liikenteen toimialalla naiset saivat koulutusta miehiä enemmän kun taas naisvaltaiset majoitus- ja ravitsemusala sekä rahoitus- ja vakuutusala kouluttivat miehiä enemmän kuin naisia.

EU-maissa (ml. Norja) keskimäärin yritykset järjestivät naisille 15 tuntia koulutusta ja miehille tunnin vähemmän. Suurin ero sukupuolten välillä tarjotuissa koulutustunneissa oli Tanskassa, jossa naisilla oli koulutustunteja keskimäärin 30 ja miehillä lähes puolet vähemmän eli 16.

Myös Norjassa yritykset kustansivat naisille enemmän koulutustunteja kuin miehille: naisille 23 ja miehille 13. Tällä kertaa Pohjoismaiden profiili ei ollut yhtenäinen. Suomessa ja Ruotsissa miesten ja naisten luvut ovat jokseenkin samalla tasolla ja lievästi miesten eduksi. Selkeimmin miesvoittoisesti koulutustunnit kohdentuivat Hollannissa ja Saksassa. Tanskassa ja Norjassa taas naiset saavat koulutusta keskimääräisesti selvästi miehiä enemmän.

Kuvio 3.3 Koulutustunteja palkansaajaa kohden EU-maissa (ml. Norja) sukupuolen mukaan

Yli puolet koulutuspäivistä yritysten itse järjestämällä kursseilla

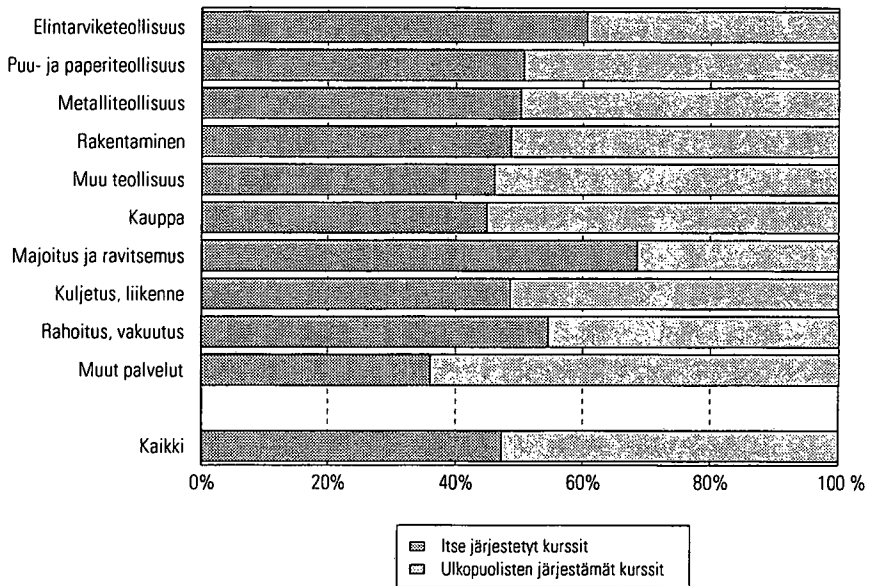
Yritykset toteuttivat koulutuspäivistä 53 prosenttia ulkopuolisten järjestämänä koulutuksena ja 47 prosenttia sisäisenä koulutuksena (itse järjestetyt kurssit).

Eniten ulkoista koulutusta järjestivät palvelusektorin 'muiden palvelujen' toimialan yritykset, joiden koulutuksesta vajaa kaksi kolmasosaa toteutettiin ulkopuolisten järjestämällä kursseilla. Kaupan ja muun teollisuuden toimialojen yritykset toteuttivat noin 55 prosenttia koulutustunneista ulkopuolisten järjestämällä kursseilla.

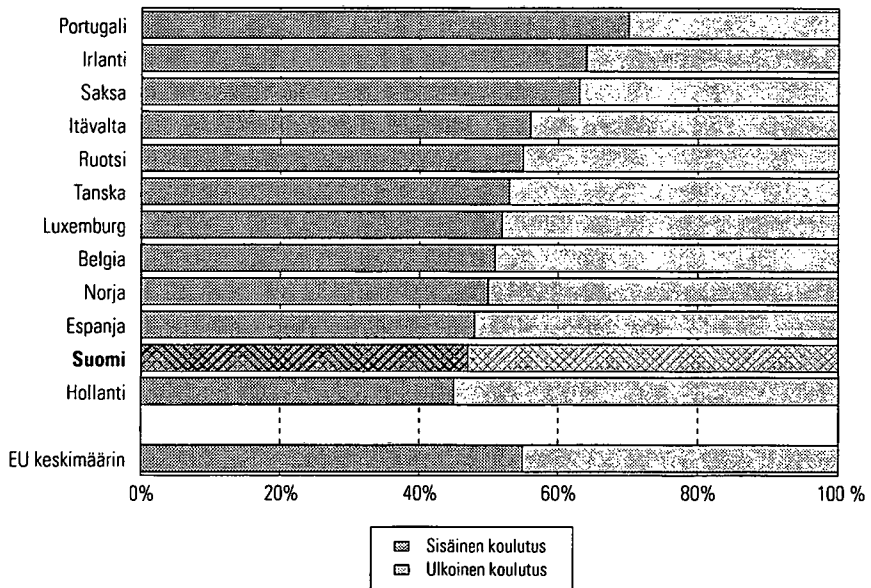
Runsa kaksi kolmasosaa majoituksen ja ravitsemuksen alojen yritysten koulutustunneista toteutettiin sisäisenä koulutuksena. Keskimääräistä enemmän sisäistä koulutusta järjestivät myös elintarviketeollisuuden, rahoituksen ja vakuutuksen, puu- ja paperiteollisuuden sekä metalliteollisuuden alojen yritykset.

EU maissa (ml. Norja) yritysten järjestämästä koulutuksesta keskimäärin 55 prosenttia toteutettiin sisäisenä koulutuksena ja 45 prosenttia ulkoisena koulutuksena. Eniten sisäistä koulutusta järjestivät yritykset Portugalissa, Irlannissa ja Saksassa. Ulkoista koulutusta puolestaan järjestivät eniten yritykset Hollannissa, Suomessa ja Espanjassa.

Kuvio 3.4 Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen koulutukseen ja ulkopuolisten järjestämään koulutukseen toimialan mukaan

Kuvio 3.5 Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen ja ulkoiseen koulutukseen EU-maissa (ml. Norja)

Isoilla yrityksillä eniten sisäistä koulutusta

Mitä isompi yritys sitä suurempi oli yrityksen itsensä järjestämän koulutuksen osuus. Suurimmassa kokoluokassa sisäisen koulutuksen osuus nousi 58 prosenttiin koulutustunneista. Sen sijaan pienimmät yritykset toteuttivat yli 80 prosenttia koulutustunneista ulkoisena koulutuksena.

Pienimmillä yrityksillä ei ole omaa koulutushenkilöstöä, tiloja ja välineistöä ja sen vuoksi turvaudutaan yleisemmin ulkoisen tarjonnan käyttöön.

Taulukko 3.4 Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen ja ulkoiseen koulutukseen yrityksen henkilöstömäärän mukaan

Henkilöstön määrä	Koulutustunteja yhteensä	Yrityksen itse järjestämien kurssien osuus tunneista %	Ulkopuolisten järjestämien kurssien osuus tunneista %
10–19 henkeä	1 181 600	18,3	81,7
20–49 henkeä	2 218 200	36,0	64,0
50–249 henkeä	3 137 700	33,4	66,6
250–499 henkeä	1 655 100	52,8	47,2
500–999 henkeä	2 046 900	53,9	46,1
1 000 tai enemmän	7 834 300	57,5	42,5
Kaikki	18 073 800	47,3	52,7

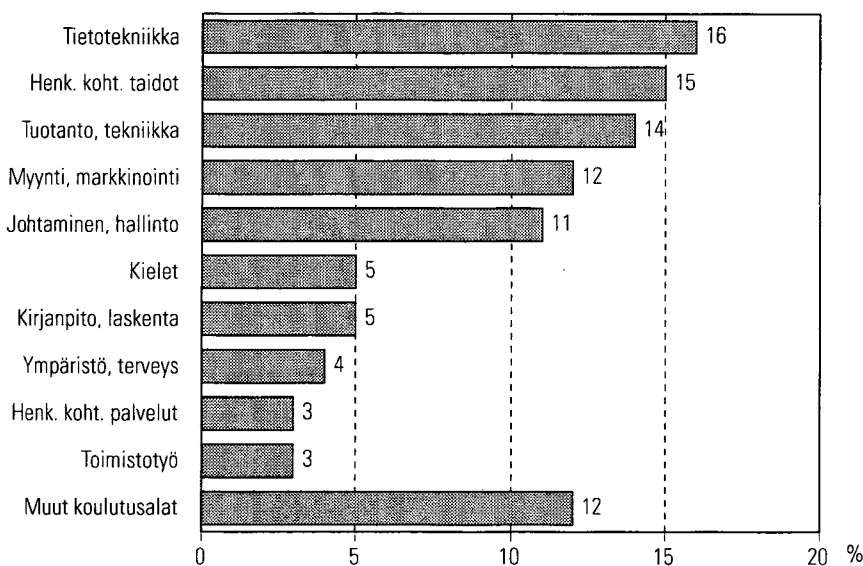
4. Koulutuksen sisältö

Tietotekniikka ja henkilökohtaiset työelämän taidot yleisin koulutuksen sisältö

Tietotekniikkaan (tietojenkäsittelyyn ja tietokoneen käyttöön), työelämän henkilökohtaisiin taitoihin ja niiden kehittämiseen sekä tuotantoon ja tekniikkaan liittyvä koulutus oli koulutuspäivinä laskettuna yleisintä. Näihin kolmeen aihealueeseen liittyvä koulutus kattoi lähes puolet kaikista vuoden 1999 koulutuspäivistä.

Koulutuksen sisältö luokiteltiin lomakkeella karkeasti kansainvälisen luokituksen (CEDEFOP/Eurostat: Fields of Training) pääluokkien mukaisesti. Yrityksissä henkilöstölle järjestetty koulutus ei aina luontevasti luokitunut näin karkeaan jaotteluun ja osittain tästä syystä luokka 'Muu koulutus' nousi suhteellisen suureksi.

Kuvio 4.1 Kurssikoulutustuntien jakautuminen koulutusaloittain

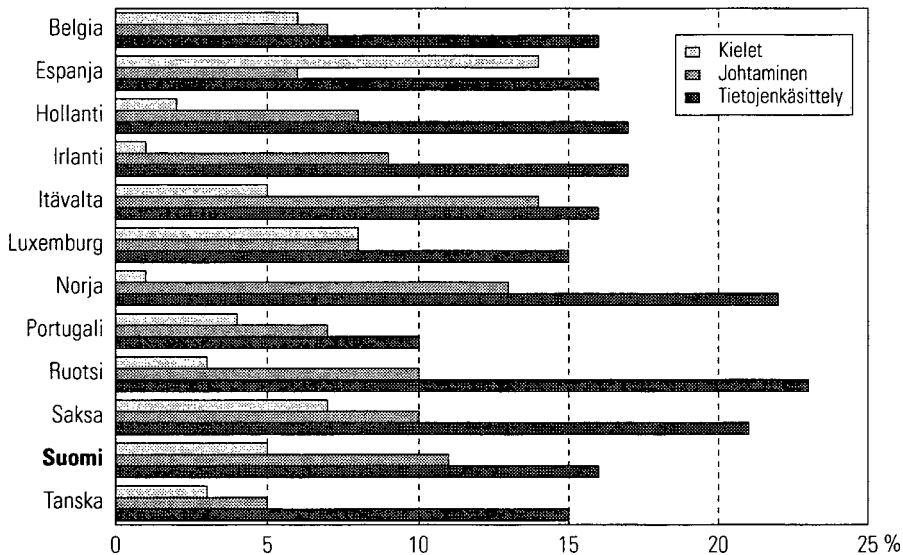
Prosenttiosuudet kertovat kunkin koulutusalan tuntien osuuden kaikista koulutustunneista. Eri koulutusalojen osuudet yhteensä summautuvat sataan.

Työelämän henkilökohtaisten taitojen kehittämisen osuus koulutustunneista on melko suuri. Tulos antaa viitteen siitä, että teknisen ja ammatillisen perusosaamisen valmiudet on ehkä jo hankittu ja henkilöstökoulutuksen painopiste saattaa olla siirtymässä tietotaidon erityisalueilta yleisiin työn ja työelämän valmiuksiin sekä työssä jaksamisen ja sosiaalisten valmiuksien oppimisen suuntaan.

Kaupan sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnan aloilla myyntiin ja markkinointiin liittyvä koulutus sai selvästi keskeisemmän sijan kuin muilla toimialoilla. Perinteisillä teollisuusaloilla sekä rakennusalailla tuotantoon ja tekniikkaan liittyvä koulutus kattoi noin neljäsosan koulutuspäivistä. Johtamiseen ja hallintoon sekä toimistotyöhön liittyvä koulutuksen osuus oli jokseenkin samalla painolla toimialasta riippumatta. Kielikoulutuksen osuus annetusta henkilöstökoulutuksesta vaihteli myös suhteellisen vähän toimialojen välillä – kuitenkin siten, että hiukan yllättäen kielikoulutuksen osuus koulutustunneista oli keskimäärin suurempi teollisuudessa kuin palvelualoilla.

Oheiseen kuvioon on valittu kolme koulutusalaan väliin vertailuun. Kaikkiaan koulutusaloja oli 10, jotka yhdessä muodostavat 100 prosenttia koulutustunneista. Eroista huolimatta yritysten kustantaman koulutuksen sisältö on rakenteeltaan samanlaista eri Euroopan valtioissa.

Kuvio 4.2 Eräiden koulutusalojen koulutustuntien osuus kurssikoulutuksesta EU-maissa (ml. Norja)

Tietotekniikkaan liittyvän koulutuksen osuus henkilöstökoulutuksesta oli tutkimusmaista suurin Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa. Näissä maissa tietoteknisen koulutuksen osuus ylsi yli 20 prosentin kaikista koulutustunneista. Por-

tugalia lukuunottamatta tietotekniikkakoulutuksen osuus oli muissa maissa jokseenkin samalla tasolla, noin 15 prosentin vaiheilla. Itä-Euroopan kandidaattimaissa tietokoneen käyttöön liittyvä koulutus oli suhteellisesti vähäisintä.

Aikuiskoulutustutkimuksen tulokset Suomesta kertovat, että tietotekniikkaan ja tietokoneen käyttöön liittyvä koulutus on edelleen ollut kasvussa vuodesta 1995 vuoteen 2000. Kasvua on tapahtunut sekä absoluuttisesti (koulutuksen kestonä) että suhteellisesti muiden alojen koulutukseen nähden.

Euroopan Unionin jäsenmaissa kielikoulutuksen osuus koulutustunneista vaihteli Irlannin ja Norjan yhdestä prosentista Espanjan 14 prosenttiin kaikista koulutustunneista. Itä-Euroopan maissa kielikoulutuksen osuus koulutustunneista oli hiukan korkeammalla tasolla kuin EU-maissa. Kielikoulutuksen osuus on Suomessa kuitenkin pysynyt jokseenkin vakiona viime vuodet – arjen ja työelämän kansainvälistymisestä huolimatta.

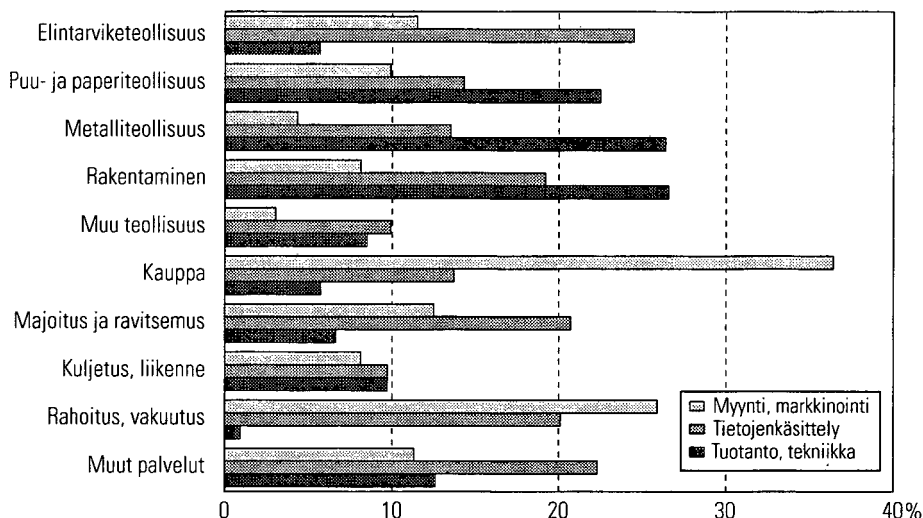
Johtamiseen liittyvän koulutuksen osuus tunneista vaihtelee Tanskan viidestä prosentista Itävallan 14 prosenttiin. Useimmissa maissa johtamiskoulutuksen osuus oli 10 prosentin vaiheilla.

Teollisuudessa ja palvelualoilla eri sisältöistä koulutusta

Henkilöstökoulutuksen sisällön vaihtelua eri toimialoilla kuvataan seuraavalla kuviolla. Mukaan on valittu kolme koulutusalaä. Kaikkiaan koulutusaloja oli 10, jotka yhdessä muodostavat 100 prosenttia koulutustunneista.

Myynti ja markkinointi on palvelualojen koulutuksessa keskeisellä sijalla, kun taas tuotantoon ja tekniikkaan liittyvä koulutus on painottunut teollisuuden toimialoilla. Elintarviketeollisuus poikkeaa profiililtaan kuitenkin muista

Kuvio 4.3 Eräiden koulutusalojen koulutustuntien osuus kurssikoulutuksesta toimialoittain

teollisuusaloista – se on koulutuksen sisällön suhteen lähempänä palvelualoja kuin teollisuutta.

Tietotekniikkaan liittyvä koulutus on suhteellisen tasaisesti esillä kaikilla toimialoilla. Kaikkein tasaisimmin eri toimialoilla panostettiin johtamiseen ja hallintoon liittyvään koulutukseen. Tämän koulutuksen osuus eri toimialoilla vaihteli yhdeksän ja 15 prosentin välillä.

Yrityksen kokoluokan suhteen koulutuksen sisällölliset painopisteet vaihtelivat vain vähän. Oikeastaan vain tekniikkaan ja tuotantoon liittyvään koulutukseen panostaminen keskisuurissa yrityksissä nousi esille poikkeuksena eri kokoisten yritysten keskimääräisestä koulutusprofiilista.

5. Koulutuksen kustannukset

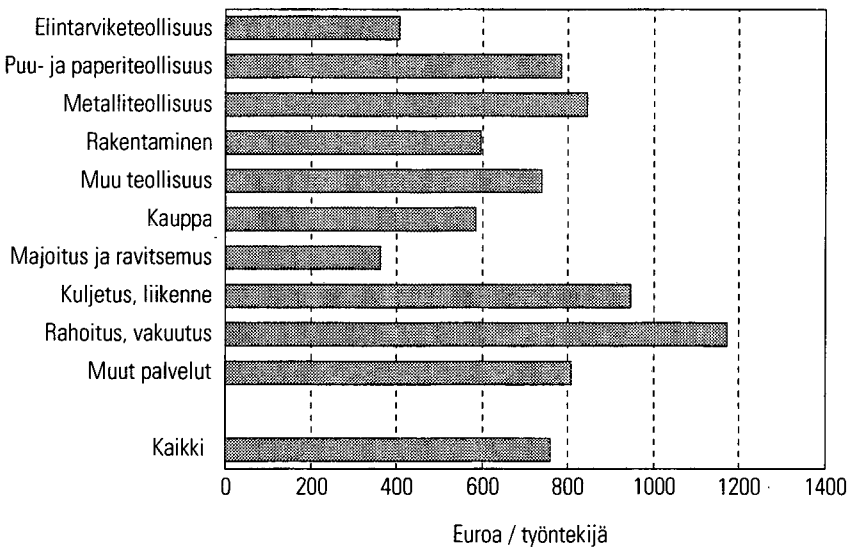
Tässä tutkimuksessa koulutuskustannuksiin laskettiin mukaan vain kurssimuotoisen koulutuksen kustannukset – palkat, palkkiot koulutuksen järjestäjälle, koulutusajan matka-, majoitus- ja ateriakustannukset, kouluttajien palkat, tilat ja materiaalit. Kokonaiskustannuksista on vähennetty saadut tuet ja koulutusavustukset, kuten esimerkiksi EU-tuet. Henkilöstökoulutuksen kustannuksia ei ole aikaisemmin kattavasti mitattu tähän vertailukelpoisella tavalla.

Välittömät koulutuskustannukset kysyttiin tutkimuslomakkeella kustannuslajeittain. Henkilöstön koulutusajan palkkakustannukset tuotettiin yrityksen työvoimakustannusten, vuoden 1999 henkilötyöpäivien ja koulutukseen käytetyn ajan perusteella. Luvut saattavat olla hiukan aliestimoivia, sillä esimerkiksi koulutukseen liittyvän matka-ajan palkkakustannukset voivat tällä menetelmällä jäädä huomioimatta. Muun kuin kurssimuotoisen, opetuksen perustuvan koulutuksen kustannuksia ei tällä tutkimuksella selvitetty.

Kustannusten vaihtelut toimialojen välillä suuria

Koulutuksen kokonaiskustannukset edellä kuvatulla tavalla mitattuna olivat keskimäärin 760 euroa (noin 4 500 mk) työntekijää kohti vuodessa. Alle 20 työntekijän yrityksissä kustannukset olivat noin 500 euroa (noin 3 000 mk) ja

Kuvio 5.1 Koulutuskustannukset palkansaajaa kohti toimialan mukaan

yli 500 työntekijän yrityksissä reilut 900 euroa (lähes 5 500 mk) työntekijää kohden. Kurssimuotoiseen henkilöstökoulutukseen käytettiin yksityisen sektorin vähintään 10 työntekijän yrityksissä vuonna 1999 yhteensä noin 770 miljoonaa euroa (4,6 miljardia markkaa).

Toimialoittainen vaihtelu kustannuksissa työntekijää kohti oli varsin suurta. Rahoitus- ja vakuutustoiminnan yrityksissä kustannukset olivat lähes 1 200 euroa työntekijää kohden. Selvästi keskimääräisen alapuolelle taas jäivät 'muu teollisuus' sekä majoitus- ja ravitsemusalan yritysten koulutuskustannukset työntekijää kohden.

Teollisuuden ja palvelualan yritykset eivät kuitenkaan kokonaisuutena poikenneet toisistaan merkittävästi työntekijää kohden laskettujen koulutuskustannusten suhteen. Teollisuudessa keskimääräiset kustannukset työntekijää kohden olivat 738 euroa ja palvelualoilla keskimäärin 779 euroa.

Suomessa vuonna 1999 henkilöstökoulutukseen käytetyt kokonaiskustannukset työntekijää kohden sijoittuvat ostovoimaindikaattorilla mitattuna hiukan EU-maiden keskitason alapuolelle. Näin mitaten eniten koulutukseen panostavat Tanska, Norja ja Hollanti. Suomen tason alapuolelle taas jäävät Espanja, Portugali, Saksa ja Itävalta.

Palkat koulutuksen suurin kustannuserä

Koulutusajan palkkakustannukset ovat suurin yksittäinen henkilöstökoulutuksen kustannuserä. Vuonna 1999 palkat muodostivat keskimäärin 47 prosenttia kaikista kurssikoulutuksen kustannuksista. Koulutusajan palkkakustannukset on suhteellisen vakioinen erä eri kokoisissa yrityksissä. Toimialojen välillä koulutusajan palkkakustannusten osuuden vaihtelu oli jonkin verran suurempaa.

20 – 49 hengen yritykset poikkeavat kustannusten jakaumaltaan naapuriluokista. Syynä oli erityisesti se, että matka- ja kulukorvausten sekä koulutukseen saatujen avustusten osuus oli selvästi suurempi kuin muiden kokoluokkien yrityksissä. Kouluttajien palkkakustannusten osuus kasvaa selvästi siirryttäessä suurempiin yrityksiin, sillä pienillä yrityksillä ei ole omaa koulutusyksikköä taikka päätoimista koulutushenkilöstöä.

Muissa Euroopan maissa koulutusajan palkkakustannusten osuus koulutuksen kokonaiskustannuksista vaihteli 40 ja 58 prosentin välillä. Korkeimmat osuudet olivat Belgiassa ja Espanjassa, matalimmat taas Irlannissa, Norjassa ja Itävallassa.

Palkkiot ja maksut sisältävät osanottajien kurssimaksut sekä palkkiot ulkopuolisille koulutuksen järjestäjille. Kouluttajien palkat sisältävät sekä päätoimisten että sivutoimisten kouluttajien palkat (sikäli kuin niitä osattiin arvioida). Tila-, väline ja materiaalikustannukset osoittautuivat melko vaikeiksi, sil-

Taulukko 5.1 Välillisten ja suorien koulutuskustannusten osuus toimialan mukaan

Toimiala	Koulutusajan palkkakustannukset %	Suorat koulutuskustannukset %	Yhteensä %
Elintarviketeollisuus	42,6	57,4	100,0
Puu- ja paperiteollisuus	51,2	48,8	100,0
Metalliteollisuus	48,7	51,3	100,0
Rakentaminen	52,7	47,3	100,0
Muu teollisuus	48,8	51,2	100,0
Kauppa	40,2	59,8	100,0
Majoitus ja ravitsemus	54,3	45,7	100,0
Kuljetus, liikenne	46,3	53,7	100,0
Rahoitus, vakuutus	36,3	63,7	100,0
Muut palvelut	49,3	50,7	100,0

Taulukko 5.2 Henkilöstökoulutuksen kustannusten jakautuminen kustannuserän ja yrityksen henkilöstömäärän mukaan

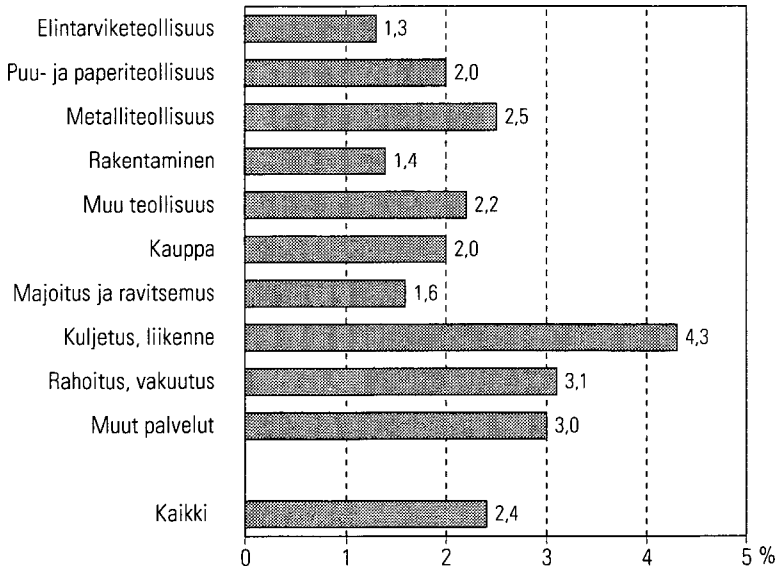
Yrityksen koko	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Yhteensä
	Palkat %	Palkkiot ja maksut %	Matka- ja kulu korvaukset %	Kouluttajien palkat %	Tilat, välitilat, vuokrat %	Maksut rahastoihin ym. %	Saadut avustukset %	
10 – 19	47,4	38,9	12,2	2,2	1,5	3,0	5,3	99,9
20 – 49	52,5	34,0	15,5	4,2	4,9	0,8	11,8	100,1
50 – 249	45,8	37,2	9,2	5,3	2,7	1,9	2,1	100,0
250 – 499	44,9	35,9	11,4	5,4	2,8	1,2	1,5	100,1
500 – 999	51,1	29,5	8,8	7,4	3,2	1,7	1,6	99,9
1000 +	46,2	32,5	8,6	11,9	3,7	0,9	3,8	100,0
Kaikki	47,3	33,8	9,9	8,2	3,4	1,3	3,9	100,0

Kokonaiskustannukset muodostuvat summaamalla yhteen kustannuserät 1 – 6 ja vähentämällä summasta saadut avustukset.

lä tähän piti sisällyttää myös yrityksen omien tilojen käytön laskennalliset kustannukset. Varsinkin tämä osa kustannuksista on sen vuoksi mieluummin ali- kuin yliarvioitu. Maksut rahastoihin kattavat jäsenmaksut esim. koulutuspalveluja tarjoavalle työnantajaliitolle sekä maksut alueellisiin, alakohtaisiin ja kansallisiin koulutusrahastoihin. Avustukset koostuvat alueellisista ja alakoh- taisista tuista sekä valtion ja EU:n myöntämistä koulutusavustuksista.

Yleisesti käytetty tunnusluku kuvaamaan yrityksen panostusta henkilöstön koulutukseen on koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista. Se on tasapuolinen mittari siinä mielessä, että erot yritysten tai toimialojen palkka-

Kuvio 5.2 Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista toimialoittain

tasossa eivät vaikuta vertailua vinouttavasti kuten tarkasteltaessa euromääräisiä kustannuksia palkansaajaa kohden.

Näin rajattuna koulutuskustannukset olivat keskimäärin 2,4 prosenttia yritysten henkilöstökustannuksista. Koulutuskustannusten suhteellinen osuus vaihteli runsaasti toimialoittain. Teollisuuden toimialoilla osuus oli keskimäärin 2,0 prosenttia ja palvelualoilla 2,9 prosenttia. Yrityksen koon mukaan osuus nousee johdonmukaisesti koon kasvaessa – pienimmissä alle 20 työntekijän yrityksissä koulutuskustannusten osuus oli 1,8 prosenttia, suurimmissa vähintään 1 000 työntekijän yrityksissä osuus oli 2,9 prosenttia.

Kuljetuksen ja liikenteen toimialalla koulutuskustannusten suhteellinen osuus henkilöstökustannuksista on selkeästi suurin. Erityisesti tämän toimialan posti- ja teleliikenteen yrityksissä osuus oli johdonmukaisesti tavanomaista korkeampi. Toimialan koulutuksen määräkin palkansaajaa kohden oli korkea, mutta ero muihin toimialoihin kustannuksissa on vielä suurempi. Kohdentuuko koulutus erityisesti korkeapalkkaisiin, onko koulutus tällä alalla erityisen arvokasta vai onko koulutuksen kustannukset laskettu eri perustein kuin muilla toimialoilla – se ei tämän tutkimuksen perusteella käy selväksi.

EU-maista Tanskassa, Hollannissa ja Ruotsissa koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista oli suurempi kuin Suomessa. Missään maassa taso ei kuitenkaan ylittänyt kolmea prosenttia. Saksassa, Espanjassa, Itävallassa ja Portugalissa osuus jäi 1,5 prosenttiin tai sen alle.

Taulukko 5.3 Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista EU-maissa (ml. Norja)

	Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista		
	Yhteensä ¹⁾ %	Suorat kustannukset %	Palkkakustannukset %
Tanska	3,0	1,7	1,4
Hollanti	2,8	1,7	1,1
Ruotsi	2,8	1,6	1,3
Irlanti	2,4	1,5	1,0
Suomi	2,4	1,3	1,1
Norja ²⁾	2,3	1,4	0,9
Luxemburg	1,9	1,0	1,0
Belgia	1,6	0,6	0,9
Saksa	1,5	0,9	0,7
Espanja	1,5	0,5	0,9
Itävalta	1,3	0,8	0,5
Portugali	1,2	0,7	0,6

¹⁾ Suorat koulutuskustannukset ja koulutusajan palkkakustannukset muodostavat yhteensä koulutuksen bruttokustannukset. Saatujen avustusten ja maksettujen rahasto- tai jäsenmaksujen vuoksi luvut eivät aina summaudu tasan yhteensä –sarakeeseen.

²⁾ Norjan aineistossa oli kustannusten osalta ongelmia ja lukuihin pitää suhtautua varauksella.

Suorat kustannukset (palkkiot koulutuksen järjestäjälle, koulutusajan matka-, majoitus- ja ateriakustannukset, kouluttajien palkat, tilat ja materiaalit) muodostavat useimmissa maissa jonkin verran suuremman osan koulutuskustannuksista kuin koulutusajan palkat. Belgiassa ja Espanjassa tilanne on kuitenkin toisin päin. Kaikissa Euroopan maissa koulutuskustannusten osuus on suurissa yrityksissä systemaattisesti suurempi kuin pienissä yrityksissä.

Suomessa ja Ruotsissa koulutuksen osuus henkilöstökustannuksista on toimialoittain tarkasteltuna saman profiilinen. Rahoitus- ja vakuutuslalla sekä muissa palveluissa koulutuskustannusten osuus oli molemmissa maissa korkeampi kuin kaupan ja teollisuuden aloilla yleensä. Myös tasoltaan Suomi ja Ruotsi olivat samankaltaisia.

Henkilöstökustannuksiin suhteutettuna koulutuskustannusten osuus oli Euroopan maissa yleensä korkeampi palvelutoimialoilla kuin teollisuudessa. Ainoana maana Irlannissa koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista oli suurempi teollisuudessa kuin palvelualoilla.

6. Koulutuksen suunnitelmallisuus

Koulutussuunnitelma ja koulutusbudjetti ovat vielä melko harvinaisia, kun tarkastellaan koko yrityskenttää. Neljäsosa yrityksistä (24 %) oli laatinut koulutussuunnitelman ja hiukan useammat (27 %) erillisen budjetin henkilöstön koulutusta varten. Asia on kuitenkin yhteydessä yrityksen kokoon jokseenkin suoraviivaisesti, kuten monet muutkin henkilöstökoulutuksen järjestämiseen liittyvät kysymykset. Alle 50 työntekijän yrityksistä vain joka viidennellä, mutta yli 500 työntekijän yrityksistä neljällä viidestä oli koulutussuunnitelma ja/tai koulutusbudjetti.

Taulukko 6.1 Osaamistarpeiden arviointi ja koulutuksen suunnitelmallisuus yrityksen henkilöstömäärän mukaan

Henkilöstön määrä	Yrityksessä arvioitiin osaamistarpeita %	Yrityksessä koulutus-suunnitelma %	Yrityksessä koulutus-budjetti %	Yrityksessä koulutus-yksikkö %
10 – 19	44,7	14,0	15,2	7,3
20 – 49	51,3	22,8	26,0	8,2
50 – 249	67,0	43,7	48,3	18,4
250 – 499	81,6	69,7	73,1	42,4
500 – 999	86,4	79,9	79,6	53,1
1 000 tai enemmän	90,4	87,9	84,8	81,7
Kaikki	52,3	24,4	26,9	11,4

Joillakin aloilla koulutuksen suunnitelmallisuutta kuvaavat laadulliset mittarit antavat eri kuvan alan toiminnasta kuin määrälliset mittarit – koulutuksen järjestäminen, koulutukseen osallistuneiden osuus ja koulutustuntien määrä.

Palvelusektorin toimialoilla koulutustarpeiden arviointi yritystasolla, koulutussuunnitelma ja koulutusbudjetti ovat jonkin verran yleisempiä kuin teollisuuden toimialoilla. Teollisuuden toimialoilla koulutusbudjetti oli vajaalla viidesosalla (18 %), palvelualoilla lähes joka kolmannella (33 %). Koulutussuunnitelman laatiminen koulutustoiminnan ohjaukseen noudattelee samaa suhdetta – teollisuudessa 17 ja palvelualoilla 33 prosentilla yrityksistä oli koulutussuunnitelma. Yrityksen tulevien työvoima- ja osaamistarpeiden arvioinnin suhteen toimialasektorien erot ovat suhteellisesti pienempiä.

Seuraavankin taulukon tarkastelussa on hyvä muistaa toimialojen rakenteellinen erilaisuus ja osin tästä johtuvat toimintatapojen erot. Esimerkiksi rakentamisen alalla erityispiirteenä on toiminnan kausisidonnaisuus, hankeluonteisuus ja työsuhteiden määräaikaisuus. Tästä ilmeisesti seuraa, että yritystasolla henkilöstön koulutuksen pitkäjänteinen suunnittelu on ongelmallista, kuten

koulutussuunnitelman ja koulutusbudjetin olemassaoloa kuvaavat alhaiset tunnusluvut kertovat.

Jotain samansuuntaista, alan rakennetta kuvaavaa on ehkä myös majoitus- ja ravitsemusalan lukujen takana. Osittain on tietysti myös kyse siitä, että toimialojen yritysten kokorakenteen erot selittävät jossain määrin toimialojen koulutustoiminnan erilaisuutta. Yrityksen koko onkin juuri koulutustoiminnan suunnitelmallisuuden suhteen voimakas selittävä tekijä.

Koulutusaktiivisuus oli suurempi ja myös sen suunnitelmallisuutta kuvaavat indikaattorit palvelualoilla korkeampia kuin teollisuusaloilla. Koulutusyksikön yleisyudessa toimialasektoreiden ero oli kuitenkin melko vähäinen. Eron vähäisyyden taustalla saattaa olla se, että palveluala on pienyritysvaltaisempaa kuin teollisuus.

Taulukko 6.2 Osaamistarpeiden arviointi ja koulutuksen suunnitelmallisuus toimialoittain

Toimiala	Yrityksessä arvioitiin osaamistarpeita %	Yrityksessä koulutus-suunnitelma %	Yrityksessä koulutus-budjetti %	Yrityksessä koulutus-yksikkö %
Elintarviketeollisuus	31,6	13,7	11,7	6,0
Puu- ja paperiteollisuus	44,0	20,1	24,7	9,5
Metalliteollisuus	58,8	27,2	24,9	8,7
Rakentaminen	32,9	2,8	3,3	8,7
Muu teollisuus	50,7	25,5	31,0	12,6
Kauppa	57,1	26,4	22,6	8,4
Majoitus ja ravitsemus	58,7	15,8	19,6	16,4
Kuljetus, liikenne	52,9	41,5	23,9	13,1
Rahoitus, vakuutus	79,9	51,7	51,8	31,7
Muut palvelut	56,0	28,1	47,3	14,4
Teollisuusalat	45,4	17,4	18,3	9,3
Palvelualat	57,3	29,5	33,0	12,9
Kaikki	52,3	24,4	26,9	11,4

7. Koulutus rakenne ja henkilöstön kouluttaminen

Tutkimuksen kyselylomakkeella ei selvitetty yrityksen henkilöstön koulustaustaa. Rekisteritietoja hyödyntämällä Suomen aineistoon oli kuitenkin mahdollista tuottaa yrityksen henkilöstön koulutusrakennetta koskeva tieto.

Seuraavissa taulukoissa kuvataan yritysten henkilöstön koulutusrakennetta tutkinnon suorittaneiden sekä korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ja kaumana toimialoittain. Taulukot on tuotettu tämän tutkimuksen otosyrityksistä (3 100 yritystä), mutta ne antanevat hyvän yleiskuvan koko yritys kentästä.

Taulukot kertovat sen, mistä monet tämän tutkimuksen tulokset ovat jo antaneet viitteitä. Toimialat ovat rakenteeltaan erilaisia ja monien koulutusta kuvaavien indikaattoreiden erojen taustalla ovat usein juuri nämä eri toimialojen rakenteelliset erot.

Taulukot kuvaavat yritystasolla sitä, miten suuri osa yrityksistä sijoittuu koulutusrakenteeltaan eri luokkiin. Luvuista ei suoraan voi johtaa tietoa näiden yritysten henkilöstön koulutuksen jakautumisesta. Myös henkilötasolla luvut ovat kuitenkin suuntaa-antavia, koska koulutus rakenne oli melko tasainen eri kokoisissa yrityksissä.

Taulukko 7.1. Tutkinnon suorittaneiden osuus eri toimialoilla ja sektoreilla

	Tutkinnon suorittaneita yrityksen henkilöstöstä		
	Alle 70 %	70–84 %	85–100 %
Toimiala			
Elintarviketeollisuus	64,8	31,7	3,5
Puu- ja paperiteollisuus	52,5	36,3	11,3
Metalliteollisuus	27,9	43,5	28,6
Rakentaminen	34,1	49,7	16,2
Muu teollisuus	43,8	41,2	15,0
Kauppa	38,9	45,1	16,0
Majoitus ja ravitsemus	17,4	47,9	34,7
Kuljetus, liikenne	53,7	24,6	21,7
Rahoitus, vakuutus	10,1	39,2	50,7
Muut palvelut	26,9	28,9	44,3
Sektori			
Teollisuus	41,0	40,9	18,1
Palvelut	33,9	36,5	29,6
Kaikki	37,8	38,9	23,2

Toimialojen väliset erot varsinkin korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuudessa ovat varsin suuret. Kun toimialajakoa joudutaan suhteellisen pienessä tutkimusaineistossa tuloksia tarkastaessa karkeistamaan pieniä toimialoja yhdistämällä niin jotkut toimialat ovat heterogeenisiä ja moniaineiksia. Esimerkiksi kuljetus ja liikenne –toimiala sisältää runsaasti matalan koulutuksen suoritus tason tehtäviä mutta samalla myös korkeaa erityisosaamista vaativia tietoliikennealan ammatteja.

Taulukko 7.2 Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus eri toimialoilla ja sektoreilla

	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita yritysten henkilöstöstä		
	Alle 25 %	25-49 %	50 + %
Toimiala			
Elintarviketeollisuus	80,0	17,2	2,8
Puu- ja paperiteollisuus	66,8	27,3	6,0
Metalliteollisuus	62,8	29,6	7,6
Rakentaminen	64,8	31,8	3,4
Muu teollisuus	56,7	36,3	7,0
Kauppa	51,8	35,3	12,9
Majoitus ja ravitsemus	83,5	15,7	0,8
Kuljetus, liikenne	57,3	27,4	15,3
Rahoitus, vakuutus	4,7	25,0	70,3
Muut palvelut	30,6	30,6	38,9
Sektori			
Teollisuus	64,0	29,7	6,2
Palvelut	45,3	29,7	25,0
Kaikki	55,7	29,7	14,6

Yritysten työntekijöiden koulutustausta, henkilöstön koulutus rakenne, on yksittäisistä taustatekijöistä voimallisim ja johdonmukaisin yritysten koulutusaktiivisuuden selittäjä. Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisiä, tässä raportissa jo aiemmin käsiteltyjä, yrityksen koulutusaktiivisuutta kuvaavia mittareita.

Koulutusaktiivisuudesta kertovat tunnusluvut ovat yleensä korkeita niillä toimialoilla, joissa tutkinnon suorittaneiden osuus tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on korkea.

Taulukko 7.3 Henkilöstökoulutuksen tunnuslukuja henkilöstön koulutus-rakenteen ja toimialan mukaan

	Kurssi- koulutusta %	Osallis- tuneiden osuus %	Tunteja työnteki- jää kohden tuntia	On kou- lutus- suunni- telma %	On kou- lutus- budjetti %	Koulutus- kustannukset työntekijää kohden euroa	Koulutus- osuus työvoima- kustannuksista %
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita							
Alle 25 %	65,2	45,2	12,6	17,3	14,4	426,0	1,7
25-49 %	84,7	53,5	20,6	30,9	38,6	984,0	2,6
50 + %	87,9	58,9	29,6	36,3	47,4	1 375,0	3,8
Toimiala							
Elintarviketeollisuus	63,0	55,6	10,1	13,7	11,7	406,0	1,3
Puu- ja paperiteollisuus	60,5	48,5	17,0	20,1	24,7	784,0	2,0
Metalliteollisuus	71,9	46,0	19,6	27,2	24,9	845,0	2,5
Rakentaminen	63,5	34,7	14,5	2,8	3,3	596,0	1,4
Muu teollisuus	65,3	48,2	16,3	25,5	31,0	739,0	2,2
Kauppa	77,1	47,5	12,4	26,4	22,6	584,0	2,0
Majoitus ja ravitsemus	53,3	61,5	12,6	15,8	19,6	363,0	1,6
Kuljetus, liikenne	79,0	60,6	23,8	41,5	23,9	945,0	4,3
Rahoitus, vakuutus	92,2	54,6	20,5	51,7	51,8	1 173,0	3,1
Muut palvelut	89,6	51,2	21,4	28,1	47,3	809,0	3,0
Kaikki	74,6	50,1	17,9	24,4	26,9	760,0	2,4

Elintarvikealalla koulutukseen osallistuneiden osuus oli keskiarvoa korkeampi, mutta koulutuksen määrä palkansaajaa kohden oli vähäinen ja koulutuksen kustannukset selvästi keskitason alapuolella – sekä määrällisesti että suhteellisesti tarkasteluna. Puu- ja paperiteollisuuden tunnusluvut ovat kauttaaltaan aineiston keskiarvojen vaiheilla. Metalliteollisuudessa osallistuneiden osuus on keskiarvon alapuolella, mutta muut tunnusluvut ovat korkeampia kuin aineistossa keskimäärin. Rakennusala on kaikilla tunnusluvuilla kaikkien toimialojen keskiarvon alapuolella. Muu teollisuus on useamman erilaisen toimialan yhdistelmä sisältäen sekä korkean että matalan profiilin koulutusyrityksiä. Keskimäärin muu teollisuus kuitenkin sijoittuu lähelle keskiarvoja.

Palvelualoilla tunnusluvut ovat usein keskiarvon yläpuolella. Kaupan alalla koulutusyritysten osuus on korkea, mutta annetun koulutuksen määrä työntekijää kohden on melko alhainen. Majoitus- ja ravitsemusalalla koulutukseen osallistuneiden osuus ylittää keskiarvon, mutta koulutuksen määrä ja varsinkin kustannukset työntekijää kohden jäävät selvästi yleisestä tasosta. Kuljetuksen ja liikenteen toimialalla lähes kaikki mittarit kertovat korkeasta koulutusaktiivisuudesta. Samoin rahoitus- ja vakuutustoiminta on kaikilla tunnusluvuilla keskiarvojen yläpuolella – varsinkin koulutuksen suunnitelmallisuuden indikaattorit, koulutusbudjetti ja -suunnitelma, ovat omaa luokkaansa. Tällä alalla tutkinnon ja varsinkin korkea-asteen tutkinnon suorittaneita onkin eniten.

Toimialojen sisällä koulutusrakenteen merkitys koulutusaktiivisuuden selittäjänä ei ole kovin voimakas.

Eurostat on julkaissut seuraavat lyhyet raportit tutkimuksen tuloksista:

First survey of continuing vocational training in enterprises in candidate countries (CVTS2). EUROSTAT, Statistics in Focus, Population and Social Conditions, Theme 3 – 2/2002.

Continuing vocational training in enterprises in the European Union and Norway (CVTS2). EUROSTAT, Statistics in Focus, Population and Social Conditions, Theme 3 – 3/2002.

Costs and funding of continuing vocational training in enterprises in Europe. EUROSTAT, Statistics in Focus, Population and Social Conditions, Theme 3 – 8/2002.

Providers and fields of continuing vocational training in enterprises in Europe. EUROSTAT, Statistics in Focus, Population and Social Conditions, Theme 3 – 10/2002.

Käsitteet

Kansainvälisessä keskustelussa tutkimus tunnetaan nimellä CVTS2, joka tulee englanninkielisestä nimestä Continuing Vocational Training Survey. CVTS1 toteutettiin 12 silloisessa EU-maassa vuonna 1994.

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutuksella tarkoitetaan yrityksen kokonaan tai osittain kustantamaa koulutusta, joka on toteutettu joko kursseina tai muina koulutusmuotoina.

Kurssit voivat olla:

- a) **sisäisesti järjestettyjä** (yrityksen itse suunnittelema ja järjestämä) tai
- b) **ulkoisesti järjestettyjä** (yrityksen ulkopuolisen organisaation suunnittelema ja järjestämä).

Muita koulutusmuotoja ovat:

- c) **suunnitellut koulutus-, opastus- tai harjoittelujaksot**, joissa käytetään tavanomaisia työvälineitä joko työpaikalla tai työtilanteessa
- d) **suunnitellut oppimisjaksot työkierron, työntekijävaihtojen tai koulutuskomennusten avulla**
- e) **osallistuminen oppimisryhmiin tai laatupiireihin**
- f) **itseopiskelu** ja etäopiskelu ääni- ja videokasettien avulla, kirjukurssit, tietokoneopiskelu (mukaan lukien internet) tai muu itse-/etäopiskelu oppimiskeskusten avulla
- g) **konferensseissa, workshopeissa, luennoilla ja seminaareissa saatu opetus**, joihin työntekijät osallistuvat tarkoituksenaan oppia/saada koulutusta

Kurssikoulutus

Kurssilla tarkoitetaan kaikkea ennalta suunniteltua muodollista koulutusta, joka on järjestetty erikseen (ei tapahdu työn ohella). Koulutuksella on ohjelma ja tavoitteet ja sitä antavat ohjaajat, opettajat tai luennoitsijat.

Kurssit voivat olla joko **sisäisesti järjestettyjä** (yrityksen itse suunnittelema ja järjestämä) tai **ulkoisesti järjestettyjä** (yrityksen ulkopuolisen organisaation suunnittelema ja järjestämä).

Muu koulutus

Muu kuin kurssimuotoinen koulutus. Ks. yllä *Henkilöstökoulutus* kohdat c)–g).

Toimiala

Tähän raporttiin yritykset luokiteltiin toimialan suhteen kymmeneen pääluokkaan otoksen poiminnassa käytetyn 20-luokkaisen jaottelun sijasta. Luokittelulla pyrittiin kattamaan keskeisimmät, sekä yritysten että henkilöstömäärän suhteen edustavimmat teollisuuden ja palvelualojen toimialat. Liitetaulukossa luvut esitetään myös tarkemmalla 20-luokkaisella toimialajaottelulla.

Raportin ja liitetaulukoiden jaottelut perustuvat seuraavaan luokitukseen:

10 -luokkainen	20 -luokkainen	koodi ¹⁾
Teollisuustoimialat		
Elintarviketeollisuus	Elintarvikkeiden valmistus	15-16
Puu- ja paperiteollisuus	Puutavaran, huonekalujen valmistus	20, 36-37
	Massan, paperituotteiden valmistus	21
Metalliteollisuus	Mineraalien kaivu	10-14
	Metallituotteiden valmistus	27-28
	Koneiden ja laitteiden valmistus	29-33
	Kulkuneuvojen valmistus	34-35
Rakentaminen	Rakentaminen	45
Muu teollisuus	Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	17-19
	Polttoain. ja kem. tuott. valmistus	23-24
	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	40-41
Palvelutoimialat		
Kauppa	Moott. ajoneuvojen ym. kauppa	50
	Tukkukauppa	51
	Vähittäiskauppa	52
Majoitus ja ravitsemus	Majoitus ja ravitsemustoiminta	55
Kuljetus, liikenne	Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	60-63
	Posti- ja teleliikenne	64
Rahoitus ja vakuutus	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	65-66
	Rah. ja vak. palvelevä toiminta	67
Muut palvelut	Muut palvelut	70-93

¹⁾ Toimialaluokituksen 2-numerotasoa vastaava toimiala. Toimialaluokitus 1995, Tilastokeskus, Käsikirjoja 4.

Yrityksen koko

Yrityksen koko on määritelty yrityksen henkilökuntamäärän mukaan seuraavasti 6 luokkaan: 10–19 henkeä, 20–49 henkeä, 50–249 henkeä, 250–499 henkeä ja 500–999 henkeä sekä 1000 henkeä tai enemmän.

Koulutuskustannukset

Välilliset ja välittömät kustannukset yhteensä.

Välilliset koulutuskustannukset

Kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuneiden työntekijöiden palkkakustannukset koulutusajalta.

Välittömät koulutuskustannukset

Palkkiot ja maksut ulkopuolisille koulutuksen järjestäjille, koulutukseen osallistujien matkakorvaukset, majoitus, ateriat ja päivärahat, kouluttajien palkka- ym. kustannukset, tila- sekä väline- ja materiaalikustannukset.

Koulutuksen kokonaiskustannukset

Välilliset ja välittömät kustannukset yhteensä, joista vähennetään saadut tuet ja koulutusavustukset (esimerkiksi EU-tuet).

Tutkimusseloste

Yritysten kustantamaa koulutusta selvittävä tutkimus (CVTS1) tehtiin ensimmäisen kerran 12 EU-maassa vuonna 1994. Toinen, vuoden 1999 henkilöstökoulutusta koskeva tutkimus (CVTS2) toteutettiin kaikissa 15 jäsenmaassa sekä Norjassa ja 9 Euroopan unionin kandidaattimaassa. Itävaltaa lukuun ottamatta tietojenkeruu toteutettiin vuonna 2000.

Kansainvälisen tutkimusaineiston voi perustellusta anomuksesta saada käyttöönsä komission tarkasti määrittelemien ehdoin Eurostatin valvonnassa ja tiloissa Luxemburgissa.

Harmonisoitu EU-lomake

Tutkimusvälineistö muokattiin Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin ja osanottajamaiden yhteisissä palavereissa. Tiedot kerättiin yhteisesti hyväksytyyn harmonisoidun kyselylomakkeen avulla. Pieniä kansallisia poikkeamia yksittäisten kysymysten osalta sallittiin, mutta pääkysymykset koulutuksen määrätietojen osalta olivat kaikissa maissa yhteiset.

Eurostat laati yhteisen kyselylomakkeen tueksi käsikirjan³ käytetyistä käsitteistä, määritelmistä ja luokituksista helpottamaan tutkimusvälineistön soveltamista kansalliselle kielelle ja paikalliseen yrityskulttuuriin.

Tiedonkeruumenetelmä

Tutkimusvälineistö oli suunniteltu postikyselypohjaiseen tietojenkeruuseen, mikä oli perusväline useimmissa osallistujamaissa. Lisäksi komissio velvoitti, että tietty osa otoksesta tehdään tietojen laadun turvaamiseksi ja vastausosuu- den parantamiseksi käyntihaastatteluna.

Suomessa tietojenkeruu tehtiin monivaiheisena. Aluksi haastattelija otti yhteyttä suurimpiin yrityksiin (yli puolet otoksesta) puhelimitse ja selvitti yrityksen koulutusasioista vastaavan henkilön, jolle postikysely voitiin kohdentaa.

Kaikille otokseen poimituille yrityksille lähetettiin kyselylomake, joka pyydettiin palauttamaan. Määräajan jälkeen haastattelijat ottivat yhteyttä niihin yrityksiin, jotka eivät olleet vastanneet postikyselyyn. Haastattelijat pyrkivät motivoimaan vastaajia osallistumaan tutkimukseen, tekivät puhelinhaastatteluja tai sopivat käynnistä yrityksessä. Haastattelijatyön merkitys tutki-

3 Eurostat Working Papers, Population and Social Conditions 3/2000/E/N°17, Continuing Vocational Training Survey (CVTS2), European Union Manual

muksen vastausosuudelle oli huomattava, vaikka tämä tutkimus ei tuntunut soveltuvan sen paremmin puhelin- kuin käyntihaastatteluksikaan.

Lomakkeiden tarkistamisen yhteydessä tutkijat tilastosta tekivät runsaasti yhteydenottoja vastanneisiin yrityksiin pyytämällä selvennystä olemassa oleviin tai täydennystä lomakkeelta puuttuviin tietoihin.

Otos

Eurostat oli asettanut selkeät kriteerit otoksen poiminnalle aineiston edustavuuden ja luotettavuuden optimoimiseksi. Suomessa otos jaettiin yrityksen henkilöstömäärän ja toimialan mukaan 60 ositteeseen (3 kokoluokkaa kertaa 20 toimialaluokkaa).

Yritysten vähäisen kokonaismäärän ja toimialarakenteen vuoksi ositus jouduttiin Suomessa tekemään hiukan karkeammalla tasolla kuin EU:n suositus edellytti. Tästä huolimatta lähes puolet yrityksistä (48 %, suurimmat yritykset) tuli otokseen poimintatodennäköisyydellä yksi.

Vastausosuus ja yksikkökato

Suomen aineiston vastausosuudeksi muodostui 57 prosenttia. Tulosta voidaan pitää hyvänä sen vuoksi, että tutkimuslomake oli aikaa vievä ja vaativa. Läheskään kaikilla yrityksillä ei ollut valmiina lomakkeen edellyttämällä tarkkuudella kysytyjä tietoja ja vastaajat joutuivat tekemään kovasti työtä vaadittujen tietojen keräämiseksi. Suomen vastausosuus on myös muihin EU-maihin verrattuna varsin hyvä. Itä-Euroopan kandidaattimaissa päästiin selkeästi korkeampiin lukuihin, mutta yleensä tätä oli tukemassa vastaamisen pakollisuus yrityksille.

Vastanneiden yritysten henkilöstömäärä (365 300) kattoi 56 prosenttia otosyritysten henkilöstöstä (649 900). Osuus on siis jokseenkin vastaava kuin vastanneiden yritysten osuus otosyrityksistä.

Vastausosuuden vaihtelut ovat kaiken kaikkiaan suhteellisen pieniä sekä toimialojen välillä että eri kokoisissa yrityksissä. Pienet yritykset vastasivat tutkimukseen hieman yleisemmin kuin suuret. Syy tähän on ymmärrettävä – pienissä yrityksissä koulutusta oli määrällisesti vähän ja tutkimukseen vastaaminen oli olennaisesti vaivattomampaa kuin suurissa yrityksissä. Teollisuuden aloilla vastausaktiivisuus oli ylipäätään taas korkeampi kuin palvelualoilla. Teollisuusaloilla lieneekin pitemmät perinteet ja vakiintuneemmat käytännöt koulutustietojen seurantaan.

Tulosten raportoinnissa vastaustiedot on korotettu painokertoimilla kehikkoperusjoukon tasolle. Painokertoimet on laskettu kohdeyksiköille otoksen poiminnassa käytetyn 60 –luokkaisen osituksen mukaisissa soluissa.

Taulukko 1 Vastanneiden osuus toimialan ja kokoluokan mukaan

	Henkilöstön määrä			Kaikki	Ikm
	10–49	50–249	250 +		
	%	%	%	%	
Toimiala					
Teollisuustoimialat					
Elintarviketeollisuus	68,4	63,8	45,5	62,8	86
Puu- ja paperiteollisuus	61,4	58,4	56,5	59,3	233
Metalliteollisuus	59,9	61,7	51,4	59,2	350
Rakentaminen	56,3	60,7	77,8	61,3	106
Muu teollisuus	71,0	62,6	52,7	64,4	241
Palvelutoimialat					
Kauppa	56,4	45,6	47,6	49,5	235
Majoitus ja ravitsemus	43,8	50,0	46,2	46,8	52
Kuljetus, liikenne	54,3	49,7	48,7	51,1	140
Rahoitus, vakuutus	63,9	56,4	64,7	61,1	88
Muut palvelut	53,1	54,2	56,7	54,5	177
Sektori					
Teollisuus	63,6	61,2	54,1	60,9	1 016
Palvelut	55,4	50,2	51,7	52,1	692
Kaikki	60,2	56,1	53,0	57,0	1 708
Yritysten lukumäärä	606	849	253	1 708	

Kysymyskohtainen kato

Tutkimusaineiston laatua on vaikea yksikäsitteisesti kuvata. Eräänä mittapuuna voidaan käyttää puuttuvien tietojen määrää. Laadullisten muuttujien osalta puuttuvia tietoja oli lomakkeen vaativuuteen nähden varsin vähän vaihdellen kysymyksittäin nollassa vajaan 10 prosenttiin. Määrällisten tietojen antaminen osoittautui odotetusti vaikeammaksi. Koulutuksen määrää koskevia kokonaistietoja (koulutuspäivien määrä tai koulutuskustannukset yhteensä) oli helpompi antaa kuin eritellä päiviä sukupuolen mukaan tai kustannuksia kustannuslajeittain.

Keskeisissä määrämuuttujissa puuttuvia tietoja oli 7 prosentista 18 prosenttiin muuttujasta riippuen. Kansainvälisten ohjeiden mukaan määrätiedoissa ei kuitenkaan saanut olla puutteita. Yksittäiset puuttuvat tiedot korvattiin aineistoon yhteisesti määritelyjen periaatteiden mukaisesti. Suomessa korvaaminen toteutettiin jo otoksen poiminnassa käytetyn kokoluokka- ja toimialaosituksen pohjalta. Yrityksen puuttuva määrätieto vietiin aineistoon 20 toimialaan ja kolmeen kokoluokkaan jaotellun 60 alaositteen mukaisen keskiarvotiedon perusteella. Menettely ei muuttanut alkuperäisen aineiston jakaumia. Tämän jälkeen määriä koskevat tunnusluvut voitiin korottaa kehikoperusjoukon tasolle yksillä painokertoimilla (muuttujakohtaisten kertoimien sijasta).

Henkilöstökoulutustietojen vertailtavuus muihin tietolähteisiin

Henkilöstökoulutukseen osallistumista koskevaa tietoa saadaan myös muista tutkimuksista. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen pohjalta tuotetaan Henkilöstökoulutustilasto, joka kuvaa palkansaajien henkilöstökoulutukseen osallistumista ja saatujen koulutuspäivien määrää. Myös viiden vuoden välein tehtävä Aikuiskoulutustutkimus tuottaa tietoa työnantajan tukemaan koulutukseen osallistumisesta.

Henkilöstökoulutustilaston mukaan 43 prosenttia palkansaajista osallistui henkilöstökoulutukseen vuonna 1999, kun vastaava osuus tämän tutkimuksen mukaan oli 50 prosenttia. Saadun koulutuksen määrää koskevissa tiedoissa erot ovat kuitenkin vain vähäiset.

Erot tutkimusten tuloksissa johtuvat tutkimusasetelmasta, tiedonkeruumenetelmästä, erilaisesta kohdejoukosta sekä sisältöyhteydestä.

Yritysten henkilöstökoulutustutkimus kohdennettiin yrityksille ja niiden koulutusvastaaville postikyselynä. Työvoimatutkimuksen yhteydessä tiedot kysytään suoraan palkansaajilta puhelinhaastatteluna. Aikuiskoulutustutkimuksen tiedot taas kerätään palkansaajilta käyntihaastatteluna.

Vaikka näiden tutkimusten ydinkäsite ”työnantajan kustantama henkilöstökoulutus” oli suunnilleen sama, niin vastaajat – yksittäinen palkansaaja ja yrityksen koulutusvastaava – ovat voineet rajata kysymykset eri tavoin.

Työvoimatutkimuksessa tiedonkeruun pääpaino on työssäkäyntiin ja työelämään liittyvissä asioissa, Yritysten henkilöstökoulutustutkimus on keskittynyt pelkästään koulutustietojen keräämiseen, Aikuiskoulutustutkimuksessa henkilöstökoulutus on vain pieni osaa laajaa, kaikkea kouluttautumista koskevaa teemaa.

Tilastollista vertailua vaikeuttaa myös työpaikkakäsitteen erilaisuus. Tässä tutkimuksessa kohdeyksikkönä oli yritys, Työvoimatutkimuksessa työpaikka vastaa lähinnä toimipaikka -käsitettä ja Aikuiskoulutustutkimuksessa työpaikka määrittyi vastaajan jäsentämänä subjektiivisesti. Tämän tutkimuksen kohdejoukon (vähintään 10 työntekijän yksityisen sektorin yritykset) mukaista rajausta onkin vaikea täsmällisesti tehdä Henkilöstökoulutustilaston ja Aikuiskoulutustutkimuksen tietojen perusteella.

Taulukkoluettelo

1	Koulutusta järjestäneiden yritysten määrä	
1.1	Kurssimuotoista koulutusta järjestäneiden yritysten osuus ja määrä toimialan mukaan	12
1.2	Eri koulutusmuotojen järjestäminen toimialasektorin mukaan	14
1.3	Syyt siihen, että yritys ei järjestänyt koulutusta vuonna 1999	16
2	Yritysten kustantamaan kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuminen	
2.1	Koulutusta järjestäneiden yritysten ja koulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus EU-maissa (ml. Norja)	18
2.2	Kurssikoulutukseen osallistuneet palkansaajat toimialan mukaan	20
2.3	Kurssikoulutukseen osallistuneet palkansaajat yrityksen henkilöstömäärän mukaan	20
2.4	Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus ammattiryhmittäin	23
3	Yritysten kustantaman koulutuksen määrä	
3.1	Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sekä koulutustuntien määrä palkansaajaa ja koulutukseen osallistujaa kohden EU maissa (ml. Norja)	24
3.2	Koulutustunteja palkansaajaa kohden ja koulutukseen osallistunutta kohden toimialan mukaan	26
3.4	Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen ja ulkoiseen koulutukseen yrityksen henkilöstömäärän mukaan	30
5	Koulutuksen kustannukset	
5.1	Välillisten ja suorien koulutuskustannusten osuus toimialan mukaan	37
5.2	Henkilöstökoulutuksen kustannusten jakautuminen kustannuserän ja yrityksen henkilöstömäärän mukaan	37
5.3	Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista EU-maissa (ml. Norja)	39
6	Koulutuksen suunnitelmallisuus	
6.1	Osaamistarpeiden arviointi ja koulutuksen suunnitelmallisuus yrityksen henkilöstömäärän mukaan	40
6.2	Osaamistarpeiden arviointi ja koulutuksen suunnitelmallisuus toimialoittain	41
7	Koulutus rakenne ja henkilöstön kouluttaminen	
7.1	Tutkinnon suorittaneiden osuus eri toimialoilla ja sektoreilla	42
7.2	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus eri toimialoilla ja sektoreilla	43
7.3	Henkilöstökoulutuksen tunnuslukuja henkilöstön koulutus rakenteen ja toimialan mukaan	43
Tutkimusseloste		
1	Vastanneiden osuus toimialan ja kokoluokan mukaan	51

Kuvioluettelo

1	Koulutusta järjestäneiden yritysten määrä	
1.1	Koulutuksen järjestäminen vuonna 1999 toimialoittain (%)	12
1.2	Yrityksistä koulutusta järjestäneitä henkilöstömäärän mukaan	13
1.3	Yrityksistä koulutusta järjestäneitä EU-maissa ja Norjassa.	14
2	Yritysten kustantamaan kurssimuotoiseen koulutukseen osallistuminen	
2.1	Yritysten kustantamaan koulutukseen osallistuneiden osuus kaikista palkansaajista EU-maissa (ml. Norjassa).	19
2.2	Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen mukaan EU-maissa (ml. Norja)	21
2.3	Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen ja yrityksen toimialan mukaan	22
2.4	Kurssikoulutukseen osallistuneiden palkansaajien osuus sukupuolen ja yrityksen koon mukaan	22
3	Yritysten kustantaman koulutuksen määrä	
3.1	Koulutustunteja palkansaajaa kohden ja koulutukseen osallistunutta kohden EU-maissa (ml. Norja)	25
3.2	Koulutustunteja palkansaajaa kohden toimialan ja sukupuolen mukaan	27
3.3	Koulutustunteja palkansaajaa kohden EU-maissa (ml. Norja) sukupuolen mukaan	28
3.4	Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen koulutukseen ja ulkopuolisten järjestämään koulutukseen toimialan mukaan.	29
3.5	Koulutustuntien jakautuminen sisäiseen ja ulkoiseen koulutukseen EU- maissa (ml. Norja)	29
4	Koulutuksen sisältö	
4.1	Kurssikoulutustuntien jakautuminen koulutusaloittain	31
4.2	Eräiden koulutusalojen koulutustuntien osuus kurssikoulutuksesta EU-maissa (ml. Norja)	32
4.3	Eräiden koulutusalojen koulutustuntien osuus kurssikoulutuksesta toimialoittain	33
5	Koulutuksen kustannukset	
5.1	Koulutuskustannukset palkansaajaa kohti toimialan mukaan	35
5.2	Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista toimialoittain	38

Liitetaulukot

1. Koulutusta, kurssikoulutusta ja muuta koulutusta järjestäneiden yritysten osuus ja määrä toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 57
2. Muuta koulutusta järjestäneiden yritysten osuus koulutusmuodoittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 58
3. Koulutukseen osallistuneiden määrä, miesten ja naisten osallistumisosuus sekä koulutustuntien määrä palkansaajaa kohden toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 59
4. Kurssikoulutustuntien jakautuminen koulutusaloittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 60
5. Koulutuksen laadullisia indikaattoreita toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 62
6. Koulutuskustannusten jakautuminen kustannuslajeittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 63
7. Koulutuskustannukset toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan 64

Liitetaulukko 1. Koulutusta, kurssikoulutusta ja muuta koulutusta järjestäneiden yritysten osuus ja määrä toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Kaikki yritykset N	Järjestänyt jotakin koulutusta %	Järjestänyt lkm	Järjestänyt kurssikoulutusta %	Järjestänyt lkm	Järjestänyt muuta koulutusta %	Järjestänyt lkm
Toimiala							
Mineraalien kaivu	34	67,4	23	58,1	20	62,8	22
Elintarvikkeiden valmistus	341	70,5	240	63,0	215	59,3	202
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	237	58,7	139	42,2	100	45,2	107
Massan, paperituotteiden valmistus	492	73,7	363	66,8	329	62,6	308
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	425	85,7	364	67,9	289	81,2	345
Metallituotteiden valmistus	744	74,6	555	68,8	512	65,1	484
Koneiden ja laitteiden valmistus	830	90,1	748	76,5	635	83,3	691
Kulkuneuvojen valmistus	137	715,3	103	64,5	88	60,5	83
Puutavaran, huonekalujen valmistus	573	66,2	379	55,0	315	59,5	341
Sähkö-, kaasui- ja vesihuolto	127	100,0	127	100,0	127	89,7	114
Rakentaminen	1 722	74,8	1 289	63,5	1 095	51,3	883
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	439	92,1	404	88,5	388	74,7	328
Tukkukauppa	1 153	84,4	973	76,7	884	84,1	969
Vähittäiskauppa	1 310	82,7	1 084	73,8	967	70,6	924
Majoitus ja ravitsemustoiminta	573	74,9	429	53,3	306	68,9	395
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	970	85,6	831	78,6	763	73,1	709
Posti- ja teleliikenne	102	83,3	85	83,3	85	79,9	82
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	320	100,0	320	94,4	302	100,0	320
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	39	100,0	39	74,7	29	100,0	39
Muut palvelut	2 882	89,8	2 588	89,6	2 584	79,3	2 284
Sektori							
Teollisuus	5 663	76,5	4 331	65,8	3 724	63,2	3 581
Palvelut	7 788	86,7	6 754	81,0	6 307	77,7	6 050
Henkilöstön määrä							
10 – 19 henkeä	6 348	76,5	4 858	67,1	4 259	63,5	4 031
20 – 49 henkeä	4 215	81,3	3 427	73,9	3 115	69,3	2 920
50 – 249 henkeä	2 352	96,5	2 271	90,7	2 133	91,8	2 160
250 – 499 henkeä	272	97,5	265	95,4	259	96,9	264
500 – 999 henkeä	140	100,0	140	100,0	140	95,1	134
1000 henkeä tai enemmän	124	100,0	124	100,0	124	100,0	124
Kaikki	13 451	82,4	11 085	74,6	10 030	71,6	9 631

Liitetaulukko 2. Muuta koulutusta järjestäneiden yritysten osuus koulutusmuodoittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Koulutus-, opastus-, harjoitusjaksot %	Työkierto, koulutus- komennus %	Oppimisryhmät, laatupiirit %	Itseopiskelu %	Konferenssit, seminaarit %
Toimiala					
Mineraalien kaivu	21,1	12,8	12,8	32,8	58,1
Elintarvikkeiden valmistus	36,1	34,3	16,3	27,9	42,0
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	22,3	22,9	10,2	13,9	33,3
Massan, paperituotteiden valmistus	35,8	23,3	10,9	32,4	53,1
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	44,5	35,6	28,2	40,9	70,6
Metallituotteiden valmistus	36,6	25,7	18,2	30,3	44,5
Koneiden ja laitteiden valmistus	53,7	30,9	20,7	64,5	69,0
Kulkuneuvojen valmistus	29,5	21,0	15,4	33,9	40,5
Puutavaran, huonekalujen valmistus	26,1	39,9	19,5	28,3	38,5
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	64,0	31,6	21,3	57,9	84,2
Rakentaminen	28,9	5,3	5,6	10,5	33,4
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	42,6	6,8	30,5	40,9	65,6
Tukkukauppa	36,2	23,4	12,7	48,5	75,9
Vähittäiskauppa	43,5	18,1	18,7	46,4	44,3
Majoitus ja ravitsemustoiminta	37,0	21,6	16,6	32,3	60,6
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	44,5	30,9	15,2	35,6	57,8
Posti- ja teleliikenne	50,7	19,0	28,1	51,9	76,6
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	62,0	57,0	27,4	83,6	81,5
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	38,0	31,6	6,3	56,9	74,7
Muut palvelut	39,4	13,2	16,3	48,9	75,5
Sektori					
Teollisuus	35,9	22,6	14,5	30,0	47,1
Palvelut	41,3	20,0	17,4	46,6	66,7
Henkilöstön määrä					
10 – 19 henkeä	27,4	16,6	13,5	35,1	46,4
20 – 49 henkeä	37,8	18,3	12,9	33,8	58,3
50 – 249 henkeä	62,3	29,7	23,0	53,0	82,7
250 – 499 henkeä	80,3	50,3	39,3	74,5	94,2
500 – 999 henkeä	84,5	54,5	41,7	78,1	95,1
1000 henkeä tai enemmän	94,8	76,1	54,8	91,7	100,0
Kaikki	39,0	21,1	16,2	39,6	58,5

Liitetaulukko 3. Koulutukseen osallistuneiden määrä, miesten ja naisten osallistumisosuus sekä koulutustuntien määrä palkansaajaa kohden toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Koulutukseen osallistuneita henkilöä	Koulutukseen osallistuneiden osuus			Koulutustunteja keskimäärin		
		Miehet (%)	Naiset (%)	Kaikki (%)	Miehet/tuntia	Naiset/tuntia	Kaikki/tuntia
Toimiala							
Mineraalien kaivu	664	22,0	53,4	26,8	15,1	79,4	24,9
Elintarvikkeiden valmistus	20 931	60,3	51,1	55,6	11,3	8,8	10,1
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	3 376	32,1	26,1	27,8	13,0	15,1	14,5
Massan, paperituotteiden valmistus	69 318	54,6	50,7	53,6	20,2	14,3	18,7
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	17 780	46,8	47,0	46,9	13,8	14,0	13,9
Metallituotteiden valmistus	18 066	44,8	36,5	43,4	19,8	19,4	19,8
Koneiden ja laitteiden valmistus	44 333	50,3	46,6	49,3	19,4	22,0	20,1
Kulkuneuvojen valmistus	3 508	32,6	35,0	32,9	12,8	16,6	13,3
Puutavaran, huonekalujen valmistus	9 000	28,5	26,3	28,0	10,3	8,6	10,0
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	8 391	73,9	76,8	74,6	25,9	27,3	26,2
Rakentaminen	25 228	34,3	38,6	34,7	14,5	15,1	14,5
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	8 855	50,6	41,4	48,8	13,9	12,2	13,6
Tukkukauppa	21 894	45,4	44,0	45,0	15,7	15,4	15,6
Vähittäiskauppa	36 544	40,0	52,0	48,9	9,7	10,1	10,0
Majoitus ja ravitsemustoiminta	25 711	50,0	65,7	61,5	15,4	11,5	12,6
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	28 879	34,9	56,2	41,6	18,6	33,2	23,2
Posti- ja teleliikenne	51 271	80,1	83,3	81,5	25,4	23,1	24,4
Rahoitus- ja vakuutus toiminta	24 006	61,1	53,1	55,0	25,6	19,3	20,8
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	521	42,5	37,0	40,0	12,1	6,2	9,5
Muut palvelut	88 971	48,9	53,5	51,2	22,4	20,4	21,4
Sektori							
Teollisuus	220 595	46,5	45,3	46,2	17,2	15,6	16,8
Palvelut	286 651	50,0	57,1	53,6	19,6	18,1	18,8
Henkilöstön määrä							
10 – 19 henkeä	32 881	33,5	47,1	39,0	13,3	15,0	14,0
20 – 49 henkeä	46 803	33,8	46,6	38,0	15,8	22,5	18,0
50 – 249 henkeä	92 647	39,6	43,9	41,2	13,7	14,4	14,0
250 – 499 henkeä	44 689	46,5	48,8	47,4	17,4	17,8	17,6
500 – 999 henkeä	51 949	53,5	50,1	52,1	23,4	16,5	20,5
1000 henkeä tai enemmän	238 276	60,6	63,4	61,7	21,9	18,1	20,3
Kaikki	507 246	47,9	53,5	50,1	18,2	17,3	17,9

Liitetaulukko 4. Kurssikoulutustuntien jakautuminen koulutusaloittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Tietojen käsittely, tietokoneen käyttö	Henkilökoh- taiset työelä- män taidot	Tuotanto, tekniikka	Myynti, markkinointi	Johtaminen, hallinto	Kielet
	%	%	%	%	%	%
Toimiala						
Mineraalien kaivu	13,1	19,4	10,2	9,0	17,7	9,6
Elintarvikkeiden valmistus	24,5	30,9	5,7	11,5	9,6	5,8
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	10,4	64,5	7,8	2,4	4,6	3,1
Massan, paperituotteiden valmistus	14,0	12,0	22,3	10,5	12,3	9,6
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	17,8	15,7	22,0	3,9	11,5	8,2
Metallituotteiden valmistus	12,9	17,2	32,8	2,4	15,2	4,7
Koneiden ja laitteiden valmistus	13,4	17,0	25,5	5,2	8,8	9,5
Kulkuneuvojen valmistus	18,0	12,8	8,3	2,1	14,1	11,0
Puutavaran, huonekalujen valmistus	16,4	19,1	24,5	5,1	15,7	4,7
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	19,2	9,5	26,6	8,1	9,0	3,4
Rakentaminen	9,9	28,8	8,5	3,0	8,9	1,1
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	22,8	11,4	13,1	23,4	6,0	3,6
Tukkukauppa	16,0	6,3	6,6	32,7	14,7	6,4
Vähittäiskauppa	8,3	16,9	2,3	44,5	10,1	2,0
Majoitus ja ravitsemustoiminta	20,7	17,6	6,6	12,5	14,8	2,0
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	11,5	7,6	14,0	1,7	2,9	1,5
Posti- ja teleliikenne	7,8	8,9	5,1	14,9	18,7	5,0
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	19,8	16,6	0,9	26,0	11,1	5,6
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	37,6	13,2	0,0	16,8	9,9	10,1
Muut palvelut	22,3	15,3	12,6	11,3	10,3	3,8
Sektori						
Teollisuus	14,2	18,4	21,0	6,5	11,1	7,1
Palvelut	16,6	12,7	9,1	16,1	10,9	3,8
Henkilöstön määrä						
10 – 19 henkeä	12,2	25,4	16,7	11,6	5,2	2,9
20 – 49 henkeä	19,2	11,6	6,5	15,9	11,2	3,5
50 – 249 henkeä	20,8	18,4	18,4	10,3	8,4	4,6
250 – 499 henkeä	15,2	14,5	23,6	11,1	10,8	5,4
500 – 999 henkeä	15,2	19,4	14,5	14,3	11,6	7,2
1000 henkeä tai enemmän	13,1	12,5	12,7	10,8	12,7	5,9
Kaikki	15,5	15,2	14,4	11,8	11,0	5,3

Liitetaulukko 4. (jatkuu)

	Kirjanpito, laskenta %	Ympäristö, terveys %	Henkilökohtai- set palvelut %	Toimistotyö %	Muu koulutusaihe %	Yhteensä %
Toimiala						
Mineraalien kaivu	3,8	7,2	0,0	8,7	1,3	100,0
Eiintarvikkeiden valmistus	3,1	4,4	0,0	0,5	3,9	100,0
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	2,6	2,3	0,0	1,5	0,8	100,0
Massan, paperituotteiden valmistus	4,4	6,2	1,0	4,1	3,5	100,0
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	2,7	11,9	0,1	2,1	4,2	100,0
Metallituotteiden valmistus	3,9	5,4	0,0	2,9	2,6	100,0
Koneiden ja laitteiden valmistus	3,3	4,9	0,2	2,3	9,8	100,0
Kulkuneuvojen valmistus	2,2	21,6	0,2	2,2	7,5	100,0
Puutavaran, huonekalujen valmistus	5,7	2,9	0,0	3,1	2,8	100,0
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	6,0	8,8	0,2	4,7	4,6	100,0
Rakentaminen	2,9	7,1	0,0	2,7	27,0	100,0
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	4,7	2,7	0,0	1,9	10,3	100,0
Tukkukauppa	4,5	2,1	0,1	2,0	8,6	100,0
Vähittäiskauppa	2,6	2,7	4,1	0,9	5,6	100,0
Majoitus ja ravitsemustoiminta	4,5	6,7	5,3	0,1	9,1	100,0
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	0,7	4,2	20,8	0,4	34,7	100,0
Posti- ja teleliikenne	4,8	4,4	0,1	4,8	25,4	100,0
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	9,3	0,2	0,1	1,4	9,0	100,0
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	11,2	0,3	0,0	0,0	0,9	100,0
Muut palvelut	7,3	1,7	2,9	2,4	10,0	100,0
Sektorit						
Teollisuus	3,7	6,4	0,4	3,0	8,0	100,0
Palvelut	5,3	2,8	5,0	2,1	15,7	100,0
Henkilöstön määrä						
10 – 19 henkeä	11,3	2,4	0,3	2,8	9,2	100,0
20 – 49 henkeä	8,5	4,1	2,4	2,9	14,3	100,0
50 – 249 henkeä	3,4	4,0	1,4	2,0	8,5	100,0
250 – 499 henkeä	3,3	3,9	1,7	1,9	8,8	100,0
500 – 999 henkeä	3,1	5,0	0,8	2,2	6,8	100,0
1000 henkeä tai enemmän	3,7	4,9	5,0	2,8	15,9	100,0
Kaikki	4,6	4,4	3,0	2,5	12,3	100,0

Liitetaulukko 5. Koulutuksen laadullisia indikaattoreita toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Kaikki yritykset	Yrityksessä arvioitiin osaamistarpeita	Yrityksessä koulutussuunnitelma	Yrityksessä koulutusbudjetti	Yrityksessä koulutusyksikkö
	N	%	%	%	%
Toimiala					
Mineraalien kaivu	34	33,9	19,5	16,9	20,5
Elintarvikkeiden valmistus	341	31,6	13,7	11,7	6,0
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	237	44,6	12,5	14,7	8,9
Massan, paperituotteiden valmistus	492	41,4	22,9	35,4	11,0
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	425	52,8	29,4	32,7	17,4
Metallituotteiden valmistus	744	53,8	21,7	15,0	8,4
Koneiden ja laitteiden valmistus	830	64,1	34,9	35,7	9,0
Kulkuneuvojen valmistus	137	59,9	12,3	15,0	6,1
Puutavaran, huonekalujen valmistus	573	46,2	17,8	15,6	8,2
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	127	54,9	36,9	55,6	3,8
Rakentaminen	1 722	32,9	2,8	3,3	8,7
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	439	52,9	26,2	25,3	11,0
Tukkukauppa	1 153	60,8	26,2	28,0	8,1
Vähittäiskauppa	1 310	55,1	26,7	17,0	7,8
Majoitus ja ravitsemustoiminta	573	58,7	15,8	19,6	16,4
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	970	50,6	42,9	20,2	12,6
Posti- ja teleliikenne	102	74,7	28,5	59,0	18,0
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	320	80,5	54,3	52,9	33,4
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	39	74,7	30,4	43,1	17,8
Muut palvelut	2 882	56,0	28,1	47,3	14,4
Sektori					
Teollisuus	5 663	45,4	17,4	18,3	9,3
Palvelut	7 788	57,3	29,5	33,0	12,9
Henkilöstön määrä					
10 - 19 henkeä	6 348	44,7	14,0	15,2	7,3
20 - 49 henkeä	4 215	51,3	22,8	26,0	8,2
50 - 249 henkeä	2 352	67,0	43,7	48,3	18,4
250 - 499 henkeä	272	81,6	69,7	73,1	42,4
500 - 999 henkeä	140	86,4	79,9	79,6	53,1
1000 henkeä tai enemmän	124	90,4	87,9	84,8	81,7
Kaikki	13 451	52,3	24,4	26,9	11,4

Liitetaulukko 6. Koulutuskustannusten jakautuminen kustannuslajeittain toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Koulutus- ajan palkat	Palkkiot koulutuksen järjestäjille	Osallistujien matka- ja ku- lukorvaukset	Oman koulu- tus henkilös- tön palkat	Tila-, väline- ja materiaa- likustannuk- set	Maksut rahastoihin	Saadut avustukset
	%	%	%	%	%	%	%
Toimiala							
Mineraalien kaivu	53,9	32,5	7,4	8,0	1,5	1,6	4,9
Elintarvikkeiden valmistus	42,6	39,5	9,6	4,2	3,0	2,8	1,7
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	44,7	42,3	9,7	6,4	2,2	0,7	6,0
Massan, paperituotteiden valmistus	51,6	33,7	7,5	5,8	1,2	2,2	2,0
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	49,0	33,6	8,7	4,0	2,6	3,0	0,9
Metallituotteiden valmistus	59,1	28,6	5,8	7,8	1,6	0,4	3,2
Koneiden ja laitteiden valmistus	43,2	40,8	10,2	5,5	2,7	1,5	3,8
Kulkuneuvojen valmistus	71,1	19,5	4,5	6,0	1,5	4,3	6,9
Puutavaran, huonekalujen valmistus	47,2	36,1	9,8	5,6	2,0	2,4	3,1
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	50,0	32,5	14,7	1,3	1,5	1,0	1,0
Rakentaminen	52,7	22,9	11,1	8,5	3,8	1,9	0,9
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	40,0	34,2	13,9	8,2	3,0	2,2	1,4
Tukkukauppa	38,3	36,4	11,9	7,6	4,5	1,3	0,1
Vähittäiskauppa	43,2	37,6	9,2	5,9	3,1	1,7	0,8
Majoitus ja ravitsemustoiminta	54,3	23,6	6,1	12,2	3,1	1,8	1,1
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	45,9	36,2	11,5	17,3	4,2	0,5	15,6
Posti- ja teleliikenne	47,1	42,1	6,0	2,2	2,6	0,2	0,3
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	36,4	30,2	12,7	11,2	9,6	0,0	0,1
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	28,7	58,8	6,3	3,8	2,5	0,0	0,0
Muut palvelut	49,3	30,6	10,8	10,4	3,7	1,1	5,8
Sektori							
Teollisuus	49,9	33,8	9,0	5,8	2,1	1,9	2,5
Palvelut	45,1	33,9	10,6	10,4	4,4	0,9	5,2
Henkilöstön määrä							
10 – 19 henkeä	47,4	38,9	12,2	2,2	1,5	3,0	5,3
20 – 49 henkeä	52,5	34,0	15,5	4,2	4,9	0,8	11,8
50 – 249 henkeä	45,8	37,2	9,2	5,3	2,7	1,9	2,1
250 – 499 henkeä	44,9	35,9	11,4	5,4	2,8	1,2	1,5
500 – 999 henkeä	51,1	29,5	8,8	7,4	3,2	1,7	1,8
1000 henkeä tai enemmän	46,2	32,5	8,6	11,9	3,7	0,9	3,8
Kaikki	47,3	33,8	9,9	8,3	3,4	1,3	3,9

Kokonaiskustannukset muodostuvat laskemalla yhteen kustannuserät 1–6 ja vähentämällä summasta saadut avustukset.

Liitetaulukko 7. Koulutuskustannukset toimialan, sektorin ja henkilöstömäärän mukaan

	Kustannukset palkansaajaa kohden			Koulutuskustannusten osuus työvoimakustannuksista
	Koulutusajan palkat	Suorat koulutuskustannukset	Yhteensä	
	Euroa	Euroa	Euroa	%
Toimiala				
Mineraalien kaivu	374	437	811	2,5
Elintarvikkeiden valmistus	233	173	406	1,3
Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	245	198	444	1,8
Massan, paperituotteiden valmistus	429	458	887	2,1
Polttoaineiden ja kemiallisten tuotteiden valmistus	312	300	611	1,9
Metallituotteiden valmistus	316	457	773	2,4
Koneiden ja laitteiden valmistus	524	398	922	2,7
Kulkuneuvojen valmistus	140	343	483	1,4
Puutavaran, huonekalujen valmistus	195	174	369	1,3
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	745	744	1 489	3,0
Rakentaminen	282	314	596	1,4
Moottoriajoneuvojen ym. kauppa	376	250	626	2,0
Tukkukauppa	560	348	907	2,3
Vähittäiskauppa	206	157	362	1,7
Majoitus ja ravitsemustoiminta	166	197	363	1,6
Kuljetus, varastointi, tietoliikenne	629	533	1 161	3,5
Posti- ja teleliikenne	373	333	706	7,9
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	753	431	1 184	3,1
Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	574	232	806	2,4
Muut palvelut	410	399	809	3,0
Sektori				
Teollisuus	370	368	738	2,0
Palvelut	427	351	779	2,9
Henkilöstön määrä				
10 – 19 henkeä	266	240	506	1,8
20 – 49 henkeä	298	329	627	1,8
50 – 249 henkeä	318	270	588	1,9
250 – 499 henkeä	449	366	814	2,4
500 – 999 henkeä	454	474	928	2,7
1000 henkeä tai enemmän	485	416	901	2,9
Kaikki	400	359	760	2,4

Julkaisu sisältää toimialoittaisia tietoja yritysten kustantamasta koulutuksesta:

- henkilöstökoulutuksen järjestämisestä ja osallistumisesta koulutukseen
- koulutuksen määrästä, sisällöstä ja kustannuksista

9 789524 670661

Tilastokeskus, markkinointipalvelut
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Statistikcentralen, marknadsföringstjänster
PB 4C
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

Statistics Finland, Marketing Services
P.O.Box 4C
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. + 358 9 1734 2011
Fax + 358 9 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

ISSN 1236-4746
= Koulutus
ISBN 952-467-066-6
Tuotenumero 9507
B0